वऱ्हाडसमाचार.

THE VARAD SAMACHAR OR NEWS OF BERAR.

VOL. IV. AKOLA:—SATURDAY EVENING, FEBRUARY 6 1869 NO 6.

पुस्तक ४ अकोला, शनिवार सायंकाळ तारीख ६ माहे फेब्रुएरी सन १८६९ इ० अंक ६

श्रीधर विठ्ठल दाते.

रा. रा. श्रीधर विठ्ठल दाते या नांवाचे खानदेशांत नशिराबादेस मामलेदार आहेत. हे फार हुशार आहेत. यांस इंग्लिश भाषा फार चांगली येते. यांची इंग्लिश भाषेची वक्तृत्व शक्ती मोठी चित्तवेधक आहे. हे कोल्हापुरास इंग्रजीशाळेवर मुख्य मास्तर होते. तेथून मुंबईस दुसऱ्या खात्यांत गेले. तिकडून ठाणें जिल्ह्यांत मुनसफ झाले होते व यांस रावसाहेब हा किताबही सरकारांतून मिळालेला आहे व आतां हे मामलेदार झाले आहेत. यावरून यांचें शहाणपण व हुशारी चांगली दिसून येते.

नुसती विद्या व शहाणपण हीं मनुष्यास थोरवी व योग्यता आणूं शकतात पण तीं टिकविण्याचें सामर्थ्य त्यांत नाहीं. त्याकरितां, स्वसुखाकरितां, व लोकप्रियतेकरितां मनुष्यमात्रास सद्गुणाची व सुविच्याराची फारच आवश्यकता आहे. आणि हीं जेथें कमी व यांच्या प्रतिपक्षाची उचल जेथें फार तेथें मनुष्य लागलेंच रावाचेंही रंक होतें. व त्याची लायकी मातीच्या मोलानें विकते. याजकरितां जगांतलि वागणुकीची ही एक मुख्य गोष्ट आहे. आणि हिजविषयीं सर्वांनीं फार जपलें पाहिजे. एक परी विद्या कमी असून स्वभाव व वर्तन चांगलें असेल तर चांगलें चालेल, पण विद्या पुष्कळ आणि सद्वर्तन कांहींच नाहीं तर ती विद्या कामास न येतां त्या मनुष्याची गैरअब्रू होईल हें खचित आहे. व रा. रा. श्रीधर विठ्ठल दाते यांस ही गोष्ट बरीच लागू आहे.

हे गृहस्थ ठाणे जिल्ह्यांत मुनसफ असतां यांनीं एका मनुष्यास कैदेंत ठेवून वगैरे मोठी आगळीक केली होती व त्या कामीं त्यांच्या चौकशीस मि० पिन्ही साहेब जज्ज यांस नेमिलें होतें. त्यांसमोर आपल्या सर्फे बारिस्टरही घेऊन हे गेले होते व चौकशी चालत असतां यांनीं पुष्कळ बेपर्वाईची वागणूक केली. जज्जास हे म्हणाले कीं तुम्हांस कांहीं समजत नाहीं. शिपायांचें व तुमचें कायद्यांचें ज्ञान सारखेंच आहे. आणखी असें म्हणाले कीं यां कोर्टांत कांहीं न्याय नाहीं. दप्तरें आटपा, चला उठून जाऊं. या व दुसऱ्या सर्व हकिकतीचा पिन्ही साहेबांनीं हाय कोर्टास रिपोर्ट केला तेव्हां तिकडून यांस बडतर्फीची शिक्षा मिळाली. परंतु यांचें नशीब थोर व आणखी कांहीं चाळे करावयाचे यांचे शिलक राहिले होते म्हणून मुंबई सरकारानें पूर्ण विच्यारी हाय कोर्टाचा तसा ठराव झालेला असतांही यांस मामलेदारीची जागा दिली. त्यांतून माजिस्त्रेटीचा अधिकार हें तर केवळ पिशाच्याच्या हातीं कोलित किंवा वाघाच्या तोंडांत गाय दिल्याप्रमाणेंच त्या तालुक्यांतील लोकांस भयंकर होय; परंतु सद्दीच्या जोरानें आजपर्यंत निभलें गेलें.

गुदस्तां प्रदर्शनाच्या समारंभांत हें श्रीधर रत्न येथील लोकांनीं पाहिलें आहे व आमच्या वऱ्हाडास खानदेश नजीक आहे, म्हणून सात आठ महिन्यांपासून यांच्या जुलमासारख्या गोष्टी लोकांच्या कानावरही येत होत्या. पण त्यांजवर पुन्हां पांघरूण पडल्या सारखें होई; असें होतां होतां शेवटीं एक भयंकर स्वरूपाचा फौजदारी खटला यांवर उत्पन्न झाला व त्याची चौकशी माजिस्त्रेट साहेबांपुढें होणार आहे तेव्हां तिचा परिणाम काय होतो तो पाहिला पाहिजे.

जळगांवच्या हिरजी भिमसी दुकानचे मुनीमानीं स्टेशनानजीक जमीनीचा एक नंबर कवुलायत देऊन घेतला. तो त्यांनीं पहिल्या इसमास परत द्यावा म्हणून श्रीधरपंत मामलेदारांनीं त्यांवर पराकाष्ठेचा जुलुम केला म्हणजे त्यांस रात्रींच्या ९ वाजत पर्यंत चावडीवर पाहाऱ्यांत बसविलें. दुसरे दिवशीं आणखीं मुनीम मजकुरास बोलाऊ पाठविलें असतां समानावाचून येत नाहीं असें त्यांनीं सांगितलें तेव्हां या हुशार मामलेदारानीं शिपायास हुकुम केला कीं लाथ मारून घेऊ नये. तरी ते गेले नाहीत मग सरकारी नंबर जबरीनें कबज केला या अपराधाकरितां त्यांची चौकशी करण्याचें भमन काढून त्यांस आपले बिऱ्हाडीं नेलें. समानाची नक्कल दिली नाहीं. खटला चालविला त्यांत आरोपिताचे वकिलांस सवाल करूं दिले नाहींत त्यांचे अर्ज घेतले नाहींत. शेतांतील मालचावडीवर आणिला. खटला चालावण्यास कोणाची फिर्याद पाहिजे म्हणून एका कुळकरण्याकडून तशा मतलबाचा रिपोर्ट लिहवून त्यावर दोन पाटलांच्या सह्या घेतल्या. नंतर अन्यायाच्या आगळिकीचा च्यार्ज सुनावला. आणि सांगितलें कीं अजून जमिनीच्या नंबराचा राजीनामा द्यावा, नाहीं पेक्षां सहा महिन्यांची शिक्षा देतो. त्यावरून मुनिमांनीं भिऊन राजीनामा देण्याचे कवूल केलें. याप्रमाणें तो राजीनामा व दुसरे दोन त्याच संबंधाचे कागद स्टांपावर लिहून घेतले. यास्तव पिनल कोड कलम २११,३४२,३८३,३८४, व ४४१ प्रमाणें सदहू मुनिमांनीं माजिस्त्रेट साहेबांपुढें फिर्याद दिली आहे व मि० लीथ साहेब बारिस्टर व रावजी भाजेकर यांस आपल्यातर्फे चौकशी चालविण्यास आणिलें आहे. आतां पुढें काय होतें पाहूं.

नसराबादकर सदाशिव मार्तंड नांवाच्या मनुष्यानेंही पि. को. कलम २२० व ४४४ प्रमाणें कैदेंत ठेविल्याचे व घराची आगळीक केल्याचे च्यार्ज श्रीधर विठ्ठल यांवर आणिले आहेत. व त्यांचाही निकाल अजून कळावयाचा आहे.

यावरून व तपास केला असतां दुसऱ्या किस्येक गोष्टींवरून अजून तरी सरकारास वाटावें कीं अशीं उलटया काळजांचीं व दुर्व्यास मनुष्यें अधिकारावर नेमिलीं असतां त्यां पासून रयतेस फार पीडा आहे. व आम्ही सरकारास शिफारस करितों कीं सदहू अपराधांची कायद्याप्रमाणें तंतोतंत शाबिदी आमच्या श्रीधरबापूवर झाली नाहीं तरी त्यांचा भयंकरपणा मनांत आणून सरकारानें आतां क्षणभरही त्यांस अधिकारावर ठेवूं नये. व त्यांस दिलेला 'रावसाहेब' हा किताबही परत घ्यावा. कारण त्याचा बोज त्यांनीं ठेविला नाहीं.

कमिशनर साहेबांचा निवाडा.

अपील नंबर [illegible] सन १८६८

विद्यमान [illegible] साहेब कमिशनर प्रांत पश्चिमवऱ्हाड.

अपिलेंट प्रतिवादी } [illegible] दुकान अकोले.

वकील. [illegible]

रिस्पोंडेंट वादी } [illegible] दुकान अकोले

वकील. [illegible]

दावा शराकतीचे [illegible] रुपये [illegible]

तारीख [illegible] डिसेंबर सन १८६८ इसवी रोजीं हा मोकदमा चुनावणीस आला आणि दोन्ही पक्षाचे वकिलांनीं त्याविषयीं बरीच तकरार केली.

अपिलामध्यें मुख्य तकरार ही कीं, मोकदम्यांत झालेला साक्ष पुरावा सूक्ष्मरीतीनें पाहिला असतां पक्षकारांत शराकत होती असें स्थापन करण्यास तो अगदीं अपूर्ण आहे.

कनिष्ठ कोडतांत वादीनें फिर्याद केली कीं, सन १८६८ चे ज्यानेवारी महिन्यांत अकोल्यांत जें दुकान सुरू झालें त्याचे नफ्याचा अर्ध हिस्सा मिळावा. त्यांनीं अशी तक्रार केली कीं, वादीनें दुकान चालवावें, प्रतिवादीनें भांडवल द्यावें व नफा सारखा वाटून घ्यावा ह्या समजुतीवर आम्हांस प्रतिवादीनें शराकतदार केलें. प्रतिवादी म्हणतो कीं आम्हीं वादीस कधीं शराकतदार केलें नाहीं व वादीनीं सर्वांशीं किंवा कांहीं अंशीं अकोले येथील आमचे दुकानाचीं कामें चालविलीं तीं स्नेहभाव आणि दूरचा नातलगपणा याचे विच्यारावरून चालविलीं वादीनें एका वहींत श्रीनामा लिहिला आहे त्याचे महत्वाविषयीं आणि वादीनीं दुकानाकरितां कितीएक कामें केलीं त्यांचे [illegible] महत्वाविषयीं कनिष्ठ कोडतांत बराच वादविवाद झाला व सर्व विच्यार केल्यावरून कनिष्ठ कोडताची अशी खात्री झाली कीं सारख्या हिशाची शराकत पक्षकारांमध्यें होती.

आतां अपिलेंट तक्रार करितो कीं असा निर्णय करण्यास बरोबर पुरावा नाहीं. शराकतीविषयीं व्यापारीलोकांत जी मान्य वहिवाट आहे तिजला अनुसरून कनिष्ठ कोडताचा ठराव नाहीं. कांहीं अंशीं दस्तऐवज किंवा प्रसिद्ध जाहिरात असणें अवश्य होतें. व शराकतीचा करार असंभवनीय आहे. कारण ह्या दुकानाची वहिवाट करणें हा मुबदला नफ्याचें अर्ध हिशाशीं फार अपूर्ण आहे. आणि अशा करारावरून जो शराकतदार भांडवल देतो त्याजवर सर्व नुकसानी पडते. या तकरारीस रिस्पांडेंट जबाब देतात कीं हा करार देश चालीस अगदीं अनुसरून आहे आणि सदरील मुबदला अपूर्ण नाहीं. कारण नुकसानीच्या हिशाचाही बोध त्यापासून होतो.

या मुकदम्यास साधारण लागू महत्व आहे. कारण वऱ्हाडामध्यें पक्की शराकत होण्यास कोणत्या गोष्टी खरोखरी अवश्य आहेत याचा निर्णय या मुकदम्याचे ठरावावरून होईल. आणि आम्हांस असें वाटतें कीं [illegible] निर्णय अपिल कोडतानें करणें आहे तो [illegible] आहे. कनिष्ठ कोडतानें घेतलेल्या सर्व जबान्या आम्ही वाचून पाहिल्या. आणि आम्हांस असें म्हणण्यास भाग पडतें कीं शराकतीचा स्पष्ट पुरावा त्यापासून मिळत नाहीं. असें दिसतें कीं दुकान सुरू करण्याचें वेळेस मुहूर्त केला त्या मुहूर्तास पुष्कळ लोक बोलाविले होते आणि त्यांपैकीं कांहींकानीं जबान्या दिल्या कीं शराकतीचा मजकूर आम्हांस प्रतिवादीनें कळविला. दुसऱ्या लोकांनीं जबान्या दिल्या कीं शराकतीचा मजकूर आम्हांस वादीनें कळविला. आणि असें म्हणणाराचा साक्षपुरावा प्रतिवादीचे विरुद्ध कांहींच किमतीचा नाहीं. वादीनें दुकानाचें कांहीं काम चालविलें असें दर्शक साक्षी पुरावा आहे. परंतु येवढ्यावरून शराकत का शाबीत होते [illegible] लिहिलें नाहीं आणि शराकत शाबीत [illegible] अशी जरी कल्पना केली तरी वादीस अर्धा हिस्सा बरोबरीनें मिळावा याविषयीं स्पष्ट कारण लिहिलें नाहीं.

दुसरे पक्षीं आम्हांस असें आढळतें कीं कित्येक व्यापारी लोकांची या मुकदम्यांत हिशोब पाहण्याकरितां कमिशन सोपविलें [illegible] शराकत होती [illegible] आहे. आतां [illegible] आहे. कारण [illegible] करणार नाहींत आणि विवादयुक्त साक्ष पुराव्यावरून जे निर्णय आपलीं कोडतें काढूं शकतील त्या सर्व निर्णयांच्या किमतीचा या गृहस्थांनीं खरोखर दिलेला हा अभिप्राय आहे.

आम्हांस वाटतें कीं या कोडतांत या गोष्टीचा मुख्य मुद्दा हा आहे कीं "या देशांत पक्षकारांचे शब्दावरून व कामावरून बहिवाटीच्या हिशाची शराकत व्यापाराच्या रीतीनें ठरते किंवा नाहीं" परंतु या मुद्याचा निर्णय करण्यास लेखावर असलेला साक्षपुरावा अपूर्ण आहे म्हणून आम्हीं कलम ३५४ अन्वयें हा मोकदमा कनिष्ठ कोडताकडे परत पाठऊन हुकूम करितों कीं या मुकदम्यांत नेमलेले कमिशनास सदरील मुकदम्याकरितां साक्ष देण्याकरितां बोलवावें. आणि रिपोर्टामध्यें त्याणीं लिहिलेल्या गोष्टी आणि निर्णय याविषयीं त्यांच्या जबान्या घ्याव्या. अशा प्रकारानें जबान्या घेऊन त्यांचा रिपोर्ट खरा करून घेतल्यावांचून तो साक्षपुरावा म्हणून मानितां येत नाहीं. कारण शराकतीविषयींची गोष्ट त्यांजकडेस स्पष्टपणें सोपविल्याविषयीं दिसून येत नाहीं. तारीख १८ माहे डिसेंबर सन १८६८ इ. मुक्काम अकोला.

बडया वर्तमानपत्राचा बडावाद.

आमचे वाचकांस ठाऊक असेल कीं, मुंबईस "टाइम्स आफ इंडिया" या नांवाचें एक इंग्लिश वर्तमानपत्र दररोज निघणारें आहे. त्याची योग्यता लिहिण्याची शैली, व प्रसार फार मोठा आहे. असें असतां त्या कारखान्यांत एक दिलगी-

रोची गोष्ट हल्लीं अशी झाली आहे कीं-पत्राचे मालक व एडिटर (पत्र चाल. विणारे) यांच्यामध्यें वाद उत्पन्न होऊन हायकोर्टापर्यंत गेला आहे. आतां परिणाम काय होतो तो पाहूं.

टाइम्स पत्राच्या एडिटराचें नांव मि० राबर्ट नाईट. हे कियेक वर्षें सदरहु पत्राचे कर्ते असून मालकीचे भागीदार होते. पुढें त्यांनीं गेल्या वर्षाचे जुलाई महिन्यांत आपला मालकीचा हक्क दुसरे भागीदार मि० मूलसाहेब यांस विकला व सर्व रकमेची फेड होईपर्यंत टाइम्स वर्तमानपत्र व त्याचा छापण्याचा कारखाना हीं आपलेकडे गहाण लावून घेतलीं व एडिटरचें कामाकरितां दरमहा १३०० रुपये पगार ठरवून घेतला. मालकांचे व एडिटराचे दरम्यान गेल्या जुलाई महिन्यांत असा करारनामा झाला होता कीं बारा महिनेपर्यंत आम्ही तुम्हास एडिटरचे कामावरून काढणार नाहीं. करारनाम्यांत दुसरा आणखी लेख असा होता कीं नाईट साहेबांची मालकीची भागीदारी घेतल्याबदल मूलसाहेबांनीं रोख रुपये ४०००० प्रथम दिवशीं द्यावे, ४०००० रुपये सन १८६९चे जून अखेरीस द्यावे व लाख रुपयांचे भरतीची बाकी त्यापुढील सालचे जून अखेरीस द्यावी.

याप्रमाणें करार असतां मूल साहेबांनीं बारा महिने पुरे न होऊ देतां नाईट साहेबांस ता २८ जानेवारी रोजीं एडिटरचे कामावरून काढून टाकिलें म्हणून त्यांनीं दोन बारिस्टर मार्फत मूल साहेबांवर हायकोर्टांत फिर्याद आणिली कीं माझ्या एडिटरच्या हक्कास यांनीं व्यत्यय आणिला तो रद्द करावा किंवा त्यांपासून ५०००० रुपये नुकसानीबद्दल देववा. हायकोर्टानें त्यांची फिर्याद कबूल केली व पुढें दुसरा हुकूम होईपर्यंत मि० नाइट यांचा एडिटरचे कामाचा पूर्ण हक्क कायम आहे असा हुकुम दिला.

मूलसाहेबांनीं नाईट साहेबांस एडिटरचे कामावरून काढून टाकण्याचें कारण असें ऐकण्यांत आलें आहे कीं टाइम्स पत्रास तारायंत्रांतून बातम्या येत असतात त्यांपैकीं कांहीं बातम्या मूलसाहेब विलायतेस असतां नाईट साहेबांनीं एका व्यापाऱ्यास दिल्या व त्यापासून ४००० रुपये घेतले व ते कारखान्याकडे जमा न करितां मध्यें खाल्ले. मूलसाहेबांस हा मजकूर समजल्यावर त्यांनीं जानेवारीचे २८वे तारखेस नाईट साहेबांस पत्र लिहिलें. तरी त्यांनीं त्याविषयीं कांहीं खुलासा कळविला नाहीं. सबब त्यांस कामावरून दूर केलें होतें.

आतां या मुकदम्याची चौकशी होईल ती आम्हीं आपले वाचकांस पुढें कळवू.

EDUCATIONAL DEPARTMENT IN BERAR.

Since the inauguration of the educational department in the Berar on the larger scale we have marked a very curious feature in it which we do not believe could have occurred or continued in the similar departments under similar circumstances. We must own that it is still a riddle to us and shall feel much obliged when the matter is satisfactorily explained to the public. According to our humble laymanlike conceptions founded on the common sense and not on lofty pinacles of Mathematical hypothesis we considered that the department will grow bigger step by step from small beginning already made which course we believed was in the very nature of things to follow. We did not then expect that the education edifice which had hardly been begun in this till very recently benighted country will be commenced from the top and completed at the foundation. But such has been actually the course adopted by Dr. Sinclair our popular and learned Director of Public instruction with what effects, we feel ourselves unable to recount here. Nor do we see need of it except to throw a suggestion or two for future conduct if they be worth consideration.

Instead of contenting himself with schools of elementary instruction which would have best suited the masses and for which the people generally cared for and nothing else but which could have been given to them to their advantage we had been given by the Director at once English and Sanscrit knowing School masters. Why, *European* teachers of very high attainments, of course on very high salaries, were thought to be absolutely necessary and were actually employed and one of them, we may observe by the bye, was posted at Janaphul where it is said that the attendance was full a *dozen*, boys and girls together. The native boys very few of whom knew anything of English and the English master who knew nothing of Marathi—the mother tongue of the pupils and the only language they understood—contrived to make the school a theme of joke to whosoever cared to know anything about it. This gentleman, they say, was subsequently removed from his post not because the school did not require his services but because his private conduct there was unjustifiable.

We had then heard that we were to have a number of High Schools. We have fortunately not got them all yet. And we sincerely hope that no more of them than those now exist will be broached upon us too soon.

We have a Competitive Examination held annually which we must repeat is to us an enigma still. Because we are told that this has been invented by the Director himself unassisted as the means of selecting the best boys in the provinces and training them in the High Schools if they consent to come and study further with the ultimate view of enlisting into the university. To this examination the boys from the highest to the lowest orders of the Schools are indiscriminately admitted and those who get highest totals of marks get Scholarships and are allowed to study either at Oomerawuttee or Akola High School. How in the name of justice and common sense could we expect a boy from the village School to be able to successfully compete with the one from the High School except on the supposition that the one was extraordinary being and the other a dullard, which, we find from the experience, is not generally the case? In what way will the little creatures coming over long hazardous journeys be compensated for their troubles and expenses? Will not the so called selection effected by more reasonable equitable and easier means?

Our present purpose is to speak something about the appointment of an inspector for West Berar. Our readers know that Rev. Mr. Aitken was sometime ago appointed to the post but his appointment was not confirmed by the government of India on the principle that no missionary should be employed in the Government service. We wonder that the office of the Director and the Residency at Hyderabad had not till lately known the existence of the government orders just attended to. This is number one wonder. The second is about the absurdly unequal salaries that are said to have been assigned to the two inspectorships over the West and the East Divisions which to our information and knowledge stand in every respect on the same level. The salaries are respectively Rs. 550 and Rs. 250; total Rs. 800. Why one Division should have more than twice the amount of the other is simply beyond our narrow comprehension. Is it because one division is more important than the other; or the sum of Rs. 800, which, we doubt not, must have been intended for *an* efficient man, is divided according to the deserts of the men happened to be employed and not according to the requirements of the province? If more mony procures better man why then one of the divisions should have a better man than the other? Will the Director oblige in by divulging the secret principles that have guided him to the division?

We have been informed by a correspondent of ours at distant qurters, upon whom we are obligged to depend for the educational public news which we ought to get on the spot but for the unnecessarily profound secracy observed in the *airtight* office of the Director of Public Instruction, that some *Khatpatism* is still at work to reinstall Rev. Mr. Aitken in the Inspectorship. The grounds of the motion, the correctness of which neither we nor our correspondent can vouchsafe, are if true very extraordinary, to say the least of it.

It is said that Rev. Mr. Aitken has solicited the Government of India through the proper quarters to be excused himself from the rules that prevent his employment for the reasons that he has not been preaching as a missionary some years since. We would heartily reject this story as unworthy of a conciencious Christian who is sworn as such and who besides the reward that awaits for him in the spiritual world to come has been paid for his being so in this material world in the shape so many *pounds* per year.

Let us sincerely and emphaticully disclaim any personal prejudices against or disrespect to Rev. Mr. Aitken whom we know to be very superior sort of gentleman every way well suited to the post he aspires to. But we simply fight for the advisibility and necessity of sticking to the once settled principles—a course of which we have not yet found many bold examples and the necessity of which we feel the more—if followed will ultimately prove to be a very valuable guide to the subsequent educationists in the provinces and will inspire the subordinates with the proper sense of their duties and responsibilities and with a confidence in their future prospects the uncertainty at present of which (confidence) has been working at disadvantage to the Department and which for its importance we beg to make it a subject of our notice at a future date.

CENSUS OF THE HYDERABAD ASSIGNED DISTRICTS.

(Continued from the 16th January)

(खाने सुमारीविषयीं.)

66. Perhaps the most curious of all the Berar sectaries are the *Man Bhows*, an order of Cœnobites which really reproduces some of the characterists of medicoval monasticism. Its numbers are of both sexes, they are vowed to celibacy though they form one community, they wear black clothes, and as not only the males but the females shave the head, the latter bear a startling resemblance to European nuns. They wander about the country in bands, and often receive into their fraternity children, whom the people devote to a religious life in performance of vows made. They seem to be venerated by the people, though they are detested by the Brahmins with a venomous hatred. They are connected with the *Jye Kisheneeas* of the Punjab, but one of their principal monasteries or *"Mhutts"* is at Rithpore, near Ellichpore, and they seem to reside all over Maharashtra. A curious account of them in the Madras Journal for 1836 was pointed out to me by Doctor Balfour, Inspector General of Hospitals. Some of them have married and settled down in villages; * their preaching is very anti-Brahminical.

67. Of the remaining denominations, the *Nanukshahees* have their own sacred books, but the rest may be described generally as mere religious vagrants and professed ascetics, not heretical dissidents, but persons who carry orthodoxy to its extreme. Nevertheless, any statistics that would measure the decadence of asceticism and religious mendicancy would be worth having, for it cannot be doubted that they must be rapidly decaying; I observe that the *Suniasees* who represent the Brahmins that have abandoned the joys of this world, are ominously few; and though the *Gosains* are numerous: yet it must be recollected, that very many of these have long ago returned to a secular life, and have merely inherited the name.

68. I have made this dissertation as brief as it could be, but I must again ask to be excused for entering upon matters theological, on the plea, that even these statistics may have some positive value. If, for example, we could ascertain by our periodical census, that the numbers of ascetics and religious vagrants were rapidly diminishing, and that during the same period, the free-thinking or independent sects were fast increasing, (as I believe them to be,) either by the creation of new sects, or the reinforcement of old ones, we should thus be able to chronicle a remarkable phase in the development of national thought and convictions. Such signs and tokens might ever be allowed to have a kind of political importance, although, it would of course be a kind far inferior to statistics of an increase in the total population,

* Toolsee Baie, the celebrated mistress of Jeswunt Rao Holcar, was a Manbhow woman.

the spread of agriculture, the import of cotton piece goods, and other evidences of great material prosperity.

I have the honor to be,
Sir,
Your most obedient servant,
A. C. LYALL,
Commissioner,
West Berar.

Local.
वऱ्हाड.

मेहेरबान लायल साहेब कमिशनर व डा. सिंक्लेर साहेब डायरेक्टर हैदराबादेस गेलेले अजून आले नाहींत.

क्या. हडलस्टन साहेब डिपुटी कामिशनर इतक्यांत जाणार होते परंतु महिना पंधरा दिवस जात नाहींत असें म्हणतात.

एथील रिकाम्या झालेल्या तहशिलीचे जाग्यावर जळगावचे तहशिलदार रा. रा. गोविंदराज अय्या यांस नेमण्याविषयीं कमिशनर साहेबांकडे शिफारस झाली आहे असें ऐकतों. आणखीं असेंही म्हणतातें कीं, एथील जागेचा पगार २०० रुपये आहे तो गोविंदराज यांस न देतां बाळापुरचे तहशिलदार रा. रा. हणमंत खंडेराव यांस द्यावा असा बेत आहे.

आतां जळगावची जागा कोणास देणार तें पहावें. अकोटकर रा. रा. गोपाळराव केशव देशपांडे यांस मागें तूर्तातूर्त तहशिली मिळाली होती सबब आतां कायमची त्यांस मिळण्याचा योग आहे. तसेंच एथील नायब तहशिलदार रा. नारो अमृत हेही एक उमेदवार आहेत. व यानींही कांहीं महिने तहशिलदाराचें काम करून पगार घेतलेला आहे.

या जिल्ह्याचे सब इन्स्पेक्टिंग पोस्टमास्तरचे जागेवर रा० बाळाजी सदाशिव जोशी ठाण्याचे पोष्ट आफिसांतील क्लार्क यांस नेमिलें- व ते या आठवड्यांत एथें येतील-

हवा— या आठवड्यांत एथील हवेचें मान बरेंच भयप्रद झालें होतें. गेल्या शनिवारापासून महामारी बाई साहेबांची स्वारी एथें मुक्कामास आली होती, मग लोकांच्या मनाची स्थिती काय विच्यारावी! फारच दीन झाली होती. कारण बाईस जाऊन सहाच महिने झाले होते इतक्यांत वक्री पाहिलें. पण आनंदाची गोष्ट अशीकीं दोन च्यार दिवसांत १०।१५ बळी घेऊन स्वारी परत गेल्या सारखी झाली आहे. देवी म्हणजे ज्यांस इकडे माता म्हणतात त्यांची ही सांत आली आहे. व तिनेंही १०–५ मुलें वगैरे नेलीं. आता सामान्य ज्वर व पडसें खोकला सुरू आहे. पश्चमेचा वारा मनस्वी सुटतो. व आज सकाळीं अभ्रही आलें होतें. कालरात्रौ जवळपास थोडा पाऊस ही पडला असावा असें अनुमान होतें. याप्रमाणें हवेंत एकंदर फेरबदल झाला आहे.

बुलढाणें जिल्ह्यांत आगीचा उपद्रव सुरू झाला आहे. उन्हाळा अजून लांब आहे तोंच म्हणजे बाजार भरण्याच्या अधींच उचल्यानीं कंबरा बांधाव्या त्याप्रमाणें ही अग्निराजानीं आगाऊ तजवीज केली आहे. मेहेकर तालुक्यांत देशमुखाचे शेलगावीं गेल्या आठवड्यांत मोठी आग लागून लहान मोठीं सुमारें ४० घरें जळालीं. गरीब गुरिबांचें फार नुकसान झालें. गावचे अधिकारी पाटिल व देशमुख यानीं आग विझविण्याचे कामीं कांहीं मेहनत घेतली नाहीं. असें ऐकतों.

तसें याच तालुक्यांत देउळगांव साकरशा म्हणून एक गाव आहे तेथें मी मालक म्हणविणारे पाटील अनेक आहेत यामुळें गावांत फार अंदाधुंदी झाली आहे. व कोणी दुष्टानें गाव जाळण्याचा उद्योग मांडिला आहे. जानेवारीचे २३ वे तारखेस गढीवर आग लागून तीन घरें जळालीं. २७ वे तारखेस शाळेजवळील एक घर जळालें. ३१ वे तारखेस ही आग लागून भरपेठेंत शिरली व ती तृतियांश गावभर पसरली तेणेंकरून गावांत मोठा प्रलय झाला. तरी कांहीं घरें धाब्याचीं असल्यामुळें बचाव झाला. या दिवशीं ४० घरें जळालीं. पहिले तारखेस ही एकाघरास आग लागली होती. तर अशानें लोकांची गावांत वस्ती कशी व्हावी? याबद्दल अधिकाऱ्यांनीं चांगलें मनावर घेऊन लवकर बंदोबस्त करावा.

खामगावास रा० रा० श्रीराम भिकाजी डिपुटि इजुकेशनल इन्स्पेक्टर गेले आठवड्यांत गेले होते त्यांनीं तेथील शाळांच्या परीक्षा घेतल्या व दुसरे दिवशीं मुलांस बक्षिसें वाटण्याचा प्रसिद्ध समारंभ केला व मुलींस ही खण, बुकें वाटलीं.

Epitome of News.
वर्तमानसार.

पुणें—रावबहादूर भास्करराव दामोदर येथील प्रेन्सिपाल सदर अमीन यांजला पुणें येथील अकटिंग स्मालकाज कोर्टाचे जज्ज नेमिल्याचें समजतें.

हवा—पाहटेस गार असोन दोन प्रहरीं उष्णकाळची छाया मारित आहे.

सोलापूर येथिल रेलवे गुड्स कडील कारकून रंगनाथ व्यंकटेश यास रामस्वामी नारायण स्वामी यानीं १००० रुपये घेऊन नोट दिली ती नोट येथील तिजोरींत पाहतां खोटी निघाल्यावरून त्या दोघांवर हल्लीं खटला मेहेरबान रेलवे माजिस्त्रेट यांजपुढें सुरू आहे. ज्ञा. च.

पंजाब, आग्रा वगैरे वायव्य प्रांताकडे गेल्या आठवड्यांत पुष्कळ पर्जन्य पडला असें वर्तमान आलें आहे. व धान्याचीही किंचित स्वस्ताई झाली. ही आनंदाची गोष्ट आहे.

मेजर हार्पर साहेब साताराचे पोलिस सुपरइंटेंडेंट यांस पुण्यास नेमणार आहेत.

मद्रासच्या टाइम्स प्रत्रांत ऐकिव गोष्ट अशी लिहिली आहे कीं, ४ ख्रिस्तियन लोक मुसलमान झाले. त्यांनीं डोक्यावरील सर्व केस काढिले आहेत, व मुसलमानासारखीं वस्त्रें वापरूं लागले आहेत. असें म्हणातात कीं, त्यांची मद्रास शहरांत मिरवणूक काढून मग त्यांस मक्केस पाठविणार.

मुंबईच्या ग्रांट मेडिकल कालेजामध्यें एक स्कालरशिप ठेवण्याकरितां मि० कावसजी जहांगीर यांनीं ५००० रुपये दिले.

बोरघाटांतील रेलवे अपघाताविषयीं:—मागील अंकांत आम्ही या अपघाताविषयीं लिहितानां इंग्लिश पत्राधारें असें लिहिलें होतें कीं, १९ मनुष्यें ठार मेलीं व ३६ जखमी झालीं. परंतु आतां असें म्हणतात कीं, सुमारें ५०।६० मनुष्यें मरण पावलीं व तितकींच सुमार जखमी झालीं. तसेंच अपघातास दहिवराचें कारण लिहिलें आहे. म्हणजे दहिवरानें रेल निसरडे झाले व त्यामुळें गाडी घसरून गेली असें म्हणतात तेंही खोटें दिसतें. कारण अपघात झाल्याबरोबर लोणवळ्यास तारेंतून खबर दिली व मागाहून एका तासानेंच व त्या रेलावरूनच स्पेशियल गाडी गेली तिला दहिवराचा उपद्रव झाला नाहीं व ती घसरत गेली नाहीं. तिसरें असें ऐकलें कीं, मयताच्या व आजाऱ्यांच्या आंगावरील दागिने व इतर सामान स्टेशनावरील लोकांनीं चोरिलें. अशा भयंकर प्रसंगीं अशा दुःखार्त लोकांवर हात घालणारांचें कांळीज किती दुष्ट समजावयाचें सरकारानें या गोष्टीचा बारीक तपास करून त्या भुरट्या चोरांस जरब शिक्षा द्याव्या हें योग्य आहे.

सरकारानें या अपघाताविषयीं चौकशी करण्याकरितां कमिशन नेमिलें आहे त्यांत आनरबल केली अड्वोकेट जनरल हे प्रेसिडेंट व ए एफ बेलासिस इ० रिविन्यु कमिशनर, लेफ्ट० कर्नल जे एस ट्रेवर रेलवेचे कनसल्टिंग इंजिनियर, मेसा० बेनरी पी आणि ओ कंपनीचे सुपरडेंटेंट, ए डब्ल्यु फोर्ड क० सिव्हिल इंजिनियर, हे मेंबर व क्या० [illegible] इंजिनियर हे सेक्रेटरी योजिले आहेत. आणखी या कमिशनास [illegible] शपथेचा अधिकार [illegible] जबाबी आक्टही होणार आहे. यापेक्षां अशी एक योजना चालू आहे कीं, घाटांतून रात्री गाड्या येण्याचें बंद करावें. मग काय होतें पहावें. आम्हास सर्वांत एक उत्तम युक्ती अशी दिसते कीं, ड्राइवर लोकांनीं किंचितही दारू पिऊं नये यशाविषयीं कांहीं सक्तीचा नियम करावा म्हणजे अर्धे अपघात आधीं कमी होतील

मुंबई इलाख्याच्या जकात खात्यचा वार्षीक रिपोर्ट छापून प्रसिद्ध झाला आहे त्यावरून समजतें कीं गेल्या वर्षांत ८४,६९,९४८ रुपये ऊत्पन्न झालें. हें गेल्या वर्षांतील जमेपेक्षां सुमारें पावणे तेरा लक्ष रुपयांनीं अधिक आहे.

पुण्याजवळ येरवड्यास मोठा तुरुंग आहे त्यावर ४०० रुपयांचा सुपरिंटेंडंट व २५० रुपयांचा डाक्टर आहे. या दोन्ही नेमणुका कमी करण्याचा सरकारानें विच्यार केला आहे. व दोन्हीवर एकच कामगार डा. बिटी यास पुढील महिन्यापासून नेमणार.

मोरवीचे राजे मुंबईस आले होते त्यांनीं बांबे असोसिएशन सभेस ५०० रुपये व मिस मेरी कार्पेंटर बाईच्या शाळेस व दुसऱ्या एक दोन धार्मिक क्लबास पाचशें रुपये दिले.

Correspondence.
पत्रव्यवहार.

रा. रा. वऱ्हाडसमाचारकर्ते यांसः—

वि. वि. पत्रकर्ते महाराज किती आश्चर्याची गोष्ट आहे कीं या पांच सहा वर्षामागें वऱ्हाडप्रांतांत विद्यावृद्धी होण्याचें साधन अगदीं नसून मुलांस किंवा त्यांचे मातापितरांस लिहिणें शिकावेंसें तर वाटलें. कसें तरी करून सरासरी मुलांस बेरीज तेरीज मांडतां आली व यथातथा कागद वाचण्याचें ज्ञान होऊन कांहीं लिहितां आलें म्हणजे तो बनला मुनशी. याप्रमाणें करण्यासही त्या आईबापांस पुष्कळ यत्न करावे लागत असत. परंतु महाराज आतां पहा कीं या दयाळू इंग्रजसरकारानें चोहोंकडे शाळास्थापन करून विद्या वृद्धीचा उपाय यथायोग्य रीतीचा योजिला व त्याकामीं शिकविणारे मास्तर लोक चांगले गुणवान पाहून नेमिले. त्यांत सर्वच सारखे गुणवान असतील असें जरी नाहीं तथापि जेथें चांगले मास्तर लोक आहेत तेथें मुलांचें व मास्तर लोकांचें महत्व चांगले प्रकारें असेलच व असें करून घेणें हें ज्याचे त्याचे कामाचे शैलीवर आहे. त्यांतही रीतिप्रमाणें काम करून मुलांची आवडी आपल्याकडे लागावी व आपलेपाशीं निरंतर निजध्यास राहवा हें करणें अमळ कठीणच आहे.

पहा, रा. रा. बाळाजी नरसिंव्ह हेड मास्तर यांजला अकोटचे शाळेवर आल्यास दोन वर्षे झालीं असोन त्यांणीं आल्यापासून फार चांगला सहवास सर्वांशीं ठेवून शाळेंतील मुलांकडून अभ्यास चांगले प्रकारें करविला व तेणें करून त्यांची जिल्हेभर कीर्ती होऊन त्यांजला आमचे डाक्टर सिंक्लेअर साहेबांनीं इलिचपुर एथील शाळेची सुधारणा होण्याकरितां १५० दरमहा रुपये पगारावर बढतीच्या जागेवर नेमणूक करून पाठविलें. हा सरकार रीतीनें त्यांचे चांगुलपणाविषयीं झेंडा लागला. इकडे मुलांची ममता त्यांचे ठिकाणीं फारच जडली होती व त्यांचे जाण्यानें मुलांस फारच वाईट वाटलें तत्रापि बढतीच्या जागेवर गेले हें भूषण मानून मुलांनीं मास्तर यांजला जातेसमई तारीख२९ माहे जानेवारी सन १८६९ इसवी रोजीं शुक्रवारीं एक मोठी मेजवानी चांगले उत्तम प्रकारचे पाटांनीं गावांतील व कचेरींतील सभ्य लोकांसह देऊन गौरव केला. ते वेळेस सर्वांनीं मुलांचा फार आनंद मानून त्यांस शाबासकी दिली. पुढें आतां या जागेवर कोणाची नेमणूक होऊन येणार तें कळलें नाहीं. तत्रापि चांगल्या जागीं आमचे दयाळू सिंक्लेअर साहेब चांगल्याचीच नेमणूक करून पाठवितील व त्यांणींहि चांगलेपणाचे बरोबर आणावा अशी सर्वांची इच्छा आहे.

महाराज हा आनंदोत्साह पाहून हें पत्र आपले अमोलिक पत्रीं निरूपण होण्याकरितां पाठविलें आहे तर यास येते अंकांत जागा देऊन प्रसिद्ध कराल अशी आशा आहे.

सदरील मास्तर यांचे गुणावद्दल आर्या श्लोकवगैरे कविता करून पाठविल्या आहेत त्या कृपाकरून प्रसिद्ध व्हाव्या.

आर्या

नरसिंह द्विजसूनु, ज्याकाचि बळवंत राय नामानें ॥ विद्याशालाधि पवर, शिक्षक जन मुख्य ह्याचि मानानें ॥ १ ॥
विद्या धऱ्या ज्याची, गुणराशी जो गभीर शांतमन ॥ त्याच्या सुखदा वरदा, सुपदा माझें सदा असो नमन ॥ २ ॥
वय अल्पहि परि ज्याची, विद्या लोकीं प्रकाशली भारी ॥ विद्याशाला यांविण, चंद्राविण रात्र जेवि अंधारी ॥ ३ ॥
झाले शिक्षक बहुतचि, येतिल पुढचे गुणाढ्य फार बरे ॥ परि विद्यार्थी जनाचें, मनय गुरुविण कुठे न धीर धरे ॥ ४ ॥
पुत्रापरि शिष्यांसी, विद्याभ्यासा सुखेंचि जो करवी ॥ मोहांधकारनाशक, गगनीं विद्याप्रकाश जेवि रवी ॥ ५ ॥

श्लोक

इंग्लीश विद्या परिपूर्ण ज्याची, स्वदेशविद्यांतहि जो तसाची ॥ सरस्वतीनें वरिलें जयासी, न्यूनत्व नाहींच कधीं तयासी ॥ ६ ॥

साकी.

देवा यांच्या सत्कीर्तीला त्वां यश बहुसें द्यावें ॥ सुज्ञ तसेची अज्ञ जनांनीं सद्गुण नित्य वदावें ॥ १ ॥

श्लोक

सुशीलः सुशांतः सुविद्यः सुकांति, गुणाढ्यो वदान्यः सुमान्यो नृपाणां ॥ महाभाग्यशाली विशालात्म बुद्धि, नृसिंव्हात्मजोयं नुजीया द्विजाग्र्यः ॥ २ ॥ जगामध्यें हाची सकलगुणसौभाग्यवर तो ॥ किती वर्णूं बातें परम सकल विद्यानिकर तो ॥ अम्हां शिष्यांचें यत् सतत पदपद्मीं मन रतो ॥ कृपेनें याच्याची मलघटितबुद्धीहि परतो ॥ ३ ॥

एक विद्यार्थी.

Advertisements.

जाहिरखबरा.

नाटिस बाळाजी वल्लद विक्रमजी तायडे-वस्ती कौलेखेडे परगणे कुरणखेड तालुके अकोलें यांस खालीं सही करणार यांजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तुमचे कडेस आमचें घेणें खातेबाकीबद्दल १३० रुपये शिवाय अव्वल मितीपासून व्याज दरमहा दरशेकडा रुपये २ प्रमाणें होईल तें आज मितीपासून एक महिन्यांत आमचे येथें आणून द्यावें नदिल्यास दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करून सदरील व्याजासुध्धां रुपये व फिर्यादीचा व नोटिशीचा खर्चासुध्ध भरून घेऊं. कळावें तारिख ३ माहे फेब्रुवारि सन १८६९ इ.

(सही) गंभिरजीकाकड सांगळुदकर याचे हातची निशाणी.

नाटिस गोमाजी वल्लद शामजी जायले वस्ती घोतरडी तालुके अकोले यास खालीं सही करणार याजकडून नोटिस देण्यत येते ऐशीजे तुम्हाकडे आमचे खातेबाकी दवलत गिरि गोसावी याचे नामीनकीबद्दल देणें रुपये १०० शिवाय अव्वल मितीपासून दरमहा दर शेकडा रुपये २ प्रमाणें असें आजामितीपासून एक महिन्यत आमचें येथें आणून द्यावे न दिल्यास दिवाणी कोडतांत फिर्याद करून फिर्यादी व नोटिशीचा खर्चसुद्धां पैसा भरून घेऊं कळावें तारिख ३ फेब्रुवारी सन १८६९

(सही) गंभिरजी काकड सांगळुदकर याचे हातची निशाणी

नाटिस—मानसिंग वल्लद लक्षुमणजी पागरुंद वस्ती घुसर तालुके अकोलें यास खालीं सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते ऐसीजे तुम्हाकडे आमचें घेणें त्याचा तपशील:—

५० तुम्हाकडेस जातीचे खातेबाकी बद्दल रुपये.
३० भिवसन बरबदे याजला तुम्ही जामीन देवविलें घेतले ते खातेबाकीचे रुपये-

---

८०

एकूण रुपये ऐशी व शिवाय अव्वल मितीपासून व्याज दरमहा दरशेकडा रुपये २ प्रमाणें असें आजपासून एक महिन्यांत आमचे येथें आणून द्यावे. न दिल्यास कोर्टांत फिर्याद करून नोटिशीचे खर्चासुद्धां रुपये भरून घेऊं कळावें. तारीख ३ फेब्रुवारी १८६९.

(सही) गंभीरजी काकड सांगळूदकर याचे हातची निशाणी

नाटिस—सुकदेव वल्लद कल्याणजी पाटील वस्ती गोपाळ खेड तालुके अकोलें यांस खालीं सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येतेकीं तुमचे कडेस आमचे खाते बाकी बद्दल रुपये २५ शिवाय आज मितीपासून व्याज दरमहा दरशडा २ मपये प्रमाणें होईलते असे आज मितीपासून एक महिन्यांत आमचे येथें अणून द्यावें न दिल्यास दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करून सदरील व्याजा सुद्धां रुपये व फिर्यादीचा व नोटिसीच्या खर्चासुद्धां भरून घेऊं कळावें तारीख ३ माहे फेब्रुवारी सन १८६९ इसवी.

(सही) गंभीरजी काकड सांगळूदकर याचे हातची निशाणी.

नाटिस बाबुजी वल्लद रामाजी दांडे वस्ती सांगळूद तालुके अकोलें यास खाली सहीं करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं, तुमचे कडेस आमचे घेणें खातेबाकीबद्दल रुपये २५ शिवाय अव्वल मितीपासून व्याज दरमहा दरशेकडा रुपये २प्रमाणें होईल तें आज मितीपासून एक महिन्यांत आमचे येथें आणून द्यावें न दिल्यास दिवाणीकोर्टांत फिर्याद करून सदरील व्याजासुद्धां रुपये व फिर्यादीच्या व नोटिशीच्या खर्चासुद्धां भरून घेऊं कळावें तारीख ३ माहे फेब्रुवारी सन १८६९ इसवी.

(सही) गंभीरजी काकड सांगळुदकर नि० खुद हातची.

नाटिस—केशवराव आबाजी पैठणकर हल्लीं मुक्काम मौजे भुइकुंडखेड तालुके बाळापूर यांस खालीं सही करणार यांजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं, तुमच्या कडे आमचे ऐन रुपये दस्तऐवजापैकीं व खातें वगाडीचें भाडें व गाडीची किंमत मिळोन रुपये ३१२। आज तारखेपर्यंत निघत आहे व शिवाय व्याजाबद्दल. या रुपयांचा उलगडा ही नोटिस पावले दिवसापासून पंधरा दिवसांचें आंत आमचे दुकानावर येऊन हिशेब करून रुपयांचा उलगडा करावा. याप्रमाणें न केल्यास शिरस्त्याप्रमाणें दिवाणी कोर्टांत फिर्यादकरून फिर्यादीचे व नोटिशीचे खर्चासुद्धां रुपये भरून घेतले जातील. ता० ३० जानेवारी सन १८६९ इ०

(सही) हिरजीमल्ल सुकदेव मारवाडी दुकान अकोलें.

नाटिस—मिस्तर आश साहेब कंत्राटदार वस्ती अकोलें यांस खालीं सही करणार यांजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं, रामशेट चेनबसे आपा यांचे स्लीपर भुसावळ स्टेशनावर ८२३ असलेले आम्हीं विकत घेतले आहेत ते आम्हीं विकण्यास काढिले असतां त्यास हरकत करावी असेविषयीं तुम्ही आपला कारकून तेथें ठेविला आहे असें आम्हांस कळतें. यास्तव तुम्हास कळवितों कीं आम्हास तुम्हीं विकण्यास हरकत केली अगर आमचे स्लीपर इंजनेरानीं घेतले त्यास त्याणें हरकत केली तर दरएक स्लीपराची किंमत १० दाहा रुपये प्रमाणे व या नोटिशीचा खर्च होईल त्याचा दावा तुम्हावर करूं. तारीख ३० जानेवारी सन १८६९

(सही) कादरभाई बोहारी.

जाहिरनामा—विद्यमान असिस्टंट कमिशनर इंच्यार्ज जिल्हा वाशीम तमाम लोकांस कळविण्याकरितां प्रगट केला जातो कीं, सन १८६९।७० इसवी सालाबद्दल बारमाहीकरितां अबकारी, अफू, गांज्या, विषयुक्त पदार्थांचा लिलांव वाशीम जिल्ह्याचा तारीख ३ मार्च सन १८६९ इसवी रोजीं असिस्टंट कमिशनर इंच्यार्ज जिल्हे मजकूर यांचे समोर सदरस्टेशन वाशीम एथें होणार आहे. करितां ज्या कोणाची खुषी असेल त्याणें सदर्हु ठिकाणीं नेमले तारखेस हजर होऊन लिलांवांत बोलावें. लिलावांचे नियमाबद्दलची माहिती ज्याजला पाहिजे असेल त्याजला सदर्हु ठिकाणीं मिळेल. व लिलाव होण्याचेपूर्वी ते वाचून दाखविले जातील जाणिजे. तारीख २१ ज्यानेवारी सन १८६९ इसवी. मुक्काम वाशीम.

कृष्णाजी गोविंद शिरस्तेदार.

K. J. L. MAKENJEE
Assistant Commissoner Incharge
Basim District.

गीतार्थ रामायण.

सर्वत्रांस विनयपूर्वक प्रार्थना जे **गीतार्थ रामायण** या नांवाचा ग्रंथ श्री अध्यात्म रामायणाच्या आधारानें एका विद्वान शास्त्री बावाकडून प्राकृत ओवीबद्ध ग्या तयार करवून तो सर्वांस मान्य व्हावा अशा खात्रीनें छापण्याची सुरवात केली आहे, या ग्रंथाचीं पृष्ठें सुमारें ४४ होतील व हा शिळाछापावर सचित्र छापला जाईल. याची किंमत प्रथम आश्रय देणारांस आगाऊ आठ आणे पडेल. जांची मर्जी असेल त्यांनीं आपलीं नांवें आमच्याकडे बडोद्यास लिहून पाठऊन द्यावीं. मुंबई व बडोद्याशिवाय सर्व बहिर्प्रदेशी यांस टपालखर्च एक आणा जास्ती पडेल.

रावजी बिन केशवराव सांबारे
निसबत गायकवाड सरकर.
बडोदें ता०२५ जानेवारी १८६९

नोटिस.

बुलढाणें जिल्ह्यांताल अपकारी मक्तयाचा लिलांव सन १२७९ म्हणजे सन १८६९ | ७० सालांबद्दल बुलढाणें येथें डिपुटि कमिशनर साहेब बहादूर यांचे कचेरींत तारीख ८ माहे फेब्रुवारी सन १८६९ इसवी रोजीं सोमवारीं १० वाजतां पुकारला जाईल.

लिलांवाच्या शर्ती वगैरे समक्ष कळविल्या जातील. लिलांवांत जो जास्त बोलेल त्याचे नांवे पट्टा दिला जाईल. कळावें तारीख १८ माहे जानेवारी सन १८६९ इ.

मीर चिरागुदीन शिरस्तेदार
C. HORDERN.
Officiating Deputy Commissioner.
Buldhana District

NOTICE.

The Abkary and other Contracts of the Oomerawuttee District for the Official year 1869/70 (Fuslee 1279) will be sold by auction on the 8th February 1869 at 10 A. M. by Pergunas in the Deputy Commissioner's Office at Oomerawuttee.

The terms and conditions of sale are the same as last year. Particulars can be obtained at the Deputy Commissioner's Office at Oomerawuttee.

Camp Koora Talook Chandore 7th January 1869.

J. G. BELL
Deputy Commissioner
Oomerawuttee District.

जाहिरनामा.

विद्यमान डिपुटी कमिशनर साहेब बहिदूर जिल्हा उमरावती यांजकडून:—

सर्व लोकांस कळावयाकरितां प्रघट केला जातो कीं, उमरावती जिल्ह्याचे अबकारीचा व अफुगांजाच्या वगैरे मक्तेबाबीचा लिलांव सन १२७९ म्हणजे सन १८६९।७० इसवी सालाबद्दल तारीख ८ माहे फेब्रुवारी सन १८६९ इसवी रोजीं डिपुटी कमिशनर यांचे कचेरींत उमरावतीस सदर स्टेशन येथें होईल.

लिलावाच्या शर्ती गुदस्त सालप्रमाणें असून त्या लिलावाच्यासमयीं अगाऊ वाचून दाखविण्यांत येतील. अगाऊ माहिती पाहिजे असल्यास डिपुटी कमिशनर यांचे कचेरींत उमरावती येथें मिळेल. लिलावाची सुरुवात सदर्हू तारिखेस दिवसा दहा वाजतां होईल. तारीख ७ माहे जानेवारी सन १८६९ इसवी.

परशराम सखाराम
शिरस्तेदार.

जे जी बेल.
डिपुटी कमिशनर.

वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्र घेण्याचें बंदकरून ज्या लोकांनीं त्याजबद्दलची बाकी येणें असलेली पाठविली नाहीं त्यांस कळावें कीं, दरमहा दररुपयास अर्ध-आणा प्रमाणें व्याज द्यावें लागेल. ता० १० माहे आक्टोबर सन १८६८ इ०.

वऱ्हाडसमाराचे
मालक.

वर्गणीदारांस विनंती.

गेल्या वर्षाचे आकटोबर महिन्यांत आम्ही आकोल्यास वऱ्हाडसमाचार पत्र सुरू केलें. त्यास वर्ष होऊन गेलें तर आगाऊ वसूल न दिलेल्या आमच्या प्रिय वर्गणीदारांनीं आपला वसूल या महिन्यांत सत्वर पाठवून आम्हांस मदत करावी. उशीर लावून त्या योगें वारंवार पत्रें लिहविण्याची तसदी त्यांनीं आम्हांस देऊं नये व आपणास घेऊं नये, याकरितां नम्रतेनें आमची त्यांस हो विनंती आहे. व हिला मान्य करणारांचे आम्ही उपकार मानूं.

खंडेराव बाळाजी फडके
आबाजी खंडेराव वकील

आक्ट.

सन १८६८चा ९वा
पेशे व धंदे यांवरील कराविषयीं
किंमत च्यार आणे.

नादारी प्रकरणीं नियम.

हें पुस्तक आमचे छापखान्यांत नुकतेंच छापून तयार झालें आहे. वऱ्हाडांतील न्यायाच्या कोर्टांत हे नियम चालतात. किंमत ०६ सहा आणे व डाक हाशिल एक आणा पडेल. व. स. म्यानेजर.

TO OUR SUBSCRIBERS.

We beg to remind our subscribers that their Subscriptions, for the present year, should be remitted as early as possible, otherwise, we would, however reluctantly, be under the necessity of ceasing to transmit the paper to their addresses. We believe that this remainder will not fail to arouse the sympathies of our Constituents in the country and bring about speedy remittances from defaulting Subscribers.

Proprietors of Berar Samachar

किमतीचे ठराव.	रु.	आ.
वर्षाची अगाऊ देणारास··· ···	६	०
साल अखेर ··· ··· ···	७	०
सहा महिन्याची अगाऊ ··· ···	३	८
सहामाही अखेर ··· ···	४	०
फुटकळ एक अंकास ··· ··· ···	०	६

या शहरा बाहेरील लोकांस वर्षाचे ५२ आठवड्यांबद्दल टपाल खर्च अगाऊ पडेल तो ३ रु. ४ आणे व सालअखेर ३ रु० ८ आणे.

☞ आगाऊ पैसा देण्याची मुदत पत्र घेण्याचे सुरू तारखेपासून २ महिने पर्यंत समजावी. व जुने वर्गणीदारांसही त्यांचा मागील हिशेब सरून नवें साल चालू होईल तेथून २ महिन्यांची मुदत समजावी.

नोटिसा वगैरे छापण्याचे दर.

१० ओळी पर्यंत··· ··· ··· १ रुपया
१० ओळींवर प्रत्येक ओळीस ०।०१
एकच मजकूर वारंवार छापणें झाल्यास दर ओळीस एक आण्याप्रमाणें किंमत पडेल.

हें पत्र अकोला येथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत मालकांकरितां छापून प्र० केलें

वऱ्हाडसमाचार.

THE VARAD SAMACHAR OR NEWS OF BERAR.

VOL IV. AKOLA:—SATURDAY EVENING, FEBRUARY 13 1869 NO 7

तक ४ अकोला, शनिवार सायंकाळ तारीख १३ माहे फेब्रुएरी सन १८६९ इ० अंक ७

गायकवाड सरकार.

गुजरार्थेत बडोदें म्हणून एक मोठें गायकवाड सरकारचें संस्थान आहे. त्याचा वसूल सालीना सुमारें एक कोटि रुपयांचा आहे. हा प्रांत मोठा पिकाऊ आहे. यांत मोठ मोठाले ९२ महाल आहेत. याचे हल्लींचे राज्यकर्ते श्रीमंत महाराज खंडेराव गायकवाड सेनाखासखेल समशेर बाहादर हे आहेत. यांस महाराणी साहेबांकडून स्टार आफ इंडियाचा किताब मिळालेला आहे.

आमचे वाचकांस ठाऊक असेल कीं या गायकवाड सरकारचे बंधू श्रीमंत मल्हारराव गायकवाड म्हणून आहेत व ते तेथून नजिकच पाद्रे या गांवीं प्रतिबंधांत आहेत. त्यांस पराकाष्ठेच्या यातना असल्याविषयीं दोन तीन पत्र कर्त्यांनीं मोठा पुकारा केल्यावरून मुंबई सरकारानें डा. हंटर साहेब यांस चौकशीस पाठविलें व त्यानीं ती गोष्ट सर्वथैव खोटी आहे अशा अर्थाचा सरकारास रिपोर्ट केला तो मागें आम्हीं साद्यंत लिहिलाच आहे. तरी पण अजून त्या पत्रकर्त्यांची कुरकुर मिटत नाहीं हें पाहून आश्चर्य वाटतें.

तीव्र बुद्धीचा व तर्काचा प्रयोग जिकडे करावा तिकडे होत असतो. वकील व बारिस्टर हे हर प्रकारच्या वादांत दोन्हीं बाजूचे पक्ष घेऊन भांडत असतात व त्यांच्या कोटि कमावरून आणि शहाणपणावरून ते खोटा ही पक्ष प्रबल करून सत्यासारखा भासवित असतात. कोणी निबंधकार तसाच सभेंतील विवादकही आपले मनांतील हेतुस पाहिजे तशी बळकटी आणून व लांब लांब भारुडाचीं उदाहरणें देऊन खरी गोष्ट खोटी आहे किंवा खोटी गोष्ट खरी आहे असें प्रतिपादित असतो. तोच प्रकार वर्तमान पत्रांस लागू आहे. त्यांतील लिहिणारे चतुर असतात व त्यानीं एकादे गोष्टीचा आग्रह धरिला म्हणजे ते पाहिजे तसें मंडण अगर खंडण सैरवैरा करित असतात. तेणेंकरून कधींकधीं यांतील खरी गोष्ट काय आहे हेंही लोकांस समजण्यास अवघड पडतें. परंतु आम्ही म्हणतों कीं सर्व दुनियेचे तर्केनें वर्तमानपत्र लिहिणाराचे ठायीं असा आग्रह पराकाष्ठेचा दोषभूत व लज्जास्पद आहे.

बडोदें राजधानी आगगाडीच्या रस्त्यावर असून मुंबई पासून सारी च्यार प्रहराच्या मजलेवर आहे. यामुळें तिकडे जाऊन पाहून आल्यानें व तिकडील खबरा कळत असल्यानें आलीकडे बहुत वर्तमानपत्रांतून त्या संस्थानाविषयीं माहिती येत असते त्यावरून पाहतां त्या संस्थानच्या स्तुतिपरगोष्टी लिहिणारीं वर्तमानपत्रें बहुत आहेत. व निंदास्पद लिहिणारीं दोन तीन वर्तमानपत्रें आहेत.

यावरून बहुमत पाहतां तीं दोन तीन वर्तमानपत्रें ज्या गोष्टी लिहितात व त्यांचा त्या तशा लिहिण्याचा कित्येक दिवसांपासून पाठ असल्यावरून ते दुराग्रहानें तसें लिहित असावेत असें केवळ चाणाक्ष आहेत त्यांसच नव्हे पण साधारण समजुतीच्याही लोकांस वाटण्यास पुष्कळांशीं कारण आहे. आणि अशा दुराग्रह्यासारख्या वर्तमान पत्रांत बांबे ग्याझेट (इंग्रेजी,) ज्ञानप्रकाश (मराठी,) व सुरत मित्र (गुजराथी) या पत्रांची गणना केली आहे.

आम्हीं असें म्हणत नाहीं कीं बडोद्याचें राज्य केवळ निर्दोषी आहे. व तशा दृष्टीनें पाहिल्यास इंग्लिश राज्यांत ही कित्येक दोष आहेत मग बडोद्याच्या संस्थाना विषयींच पशू वरील व्रणशोधक काकाप्रमाणें सर्व काल टोचण्याचीच दृष्टी कां ठेवावी? मुळींच मराठी राज्यांतून शाळा कमी, व जुन्या काळची समजुत अशी कीं पोट भरण्याचे साधनाकरितां काय ती विद्या शिकावयाची; मग राजाचीं मुलें व लक्ष्मीपुत्र यांस विद्या कोठून असणार? आणि विद्या नाहीं तेथें सर्व प्रकारची निर्दोष सुधारणा कोठुन असणार? असणार नाहीं. व ही गोष्ट एकट्या बडोद्यासच लागू आहे असें नाहीं. मोठ्यापासून लहानापर्यंत बहुतेक नेटिव संस्थानांस ही गोष्ट लागू आहे. सर्व हिंदुस्थानांत दोन किंवा च्यार संस्थानिकांचीं नावें चागल्या वर्णनप्रसंगीं पुढें येतात; बाकी सर्व एका माळेचे मणी, असें दिसत असतां बडोद्याविषयींच सदरील दोन तीन पत्रांनीं दुराग्रहासारखें उपरोधिक किंवा निंदास्पद लिहिणें यांत कांहीं शोभा नाहीं व त्यापासून कांहीं उपयोग न होतां लोकांचाही उलटा ग्रह होतो मग अशा करण्यांत अर्थ काय?

त्यांच्या या अशा करण्यापासून एकंदर परिणाम काय होतो हें पुढें सांगू.

पुनर्विवाहोत्तेजक सभा.

मुंबईस या नांवाची एक सभा आहे हें लोकांस ठाऊक असेलच. हिचें नांव पुनर्विवाहोत्तेजक, म्हणजे विधवांच्या पुनर्विवाहास या सभेनें उत्तेजन द्यावें. ही सभा होऊन तीन वर्षें झालीं. हिला रुपये सुमारें २००० मिळाले होते परंतु आमचे वाचकांस कळविण्यास आम्हांस दुःख वाटतें कीं इतक्या प्रयत्नांत एकही पुनर्विवाह घडून आला नाहीं. गेल्या सालचे मे महिन्यांत या सभेच्या सहामाही रिपोर्टाचें पुस्तक छापून प्रसिद्ध झालेलें आहे त्यांतील खर्चाच्या यादी पाहतां इंदुप्रकाश छापखान्याकडे तित्यांतील बरेच पैसे गेलेले आहेत व याजबद्दल त्यावेळीं वर्तमानपत्रांतून टीकाही झालेली आहे असें असतां गेल्या पंधरा दिवसांत या मंडळीची सहामाही सभा भरली होती तींत आणखीं असा ठराव झाला कीं इंदुप्रकाशांतील रा. विष्णुशास्त्री पंडित यांनीं विधवोद्वाहविवेक नांवाचा एक संस्कृत ग्रंथ नवीन केला आहे त्याकरितां त्यांस ४०० रुपये बक्षीस द्यावें. याप्रमाणें ही सभा आपल्या पैशाची बहुतेक धन इंदुप्रकाशाकडे करूं लागली तर तिनें आपलें नांव लवकर दुरुस्त करावें. [illegible] "पुनर्विवाहोत्तेजक" [illegible] रणें सार्थ होईल [illegible]

दुसरें, इत [illegible] पुनर्विवाह झाल [illegible] च नव्हे तर [illegible] हीं आणि क [illegible] पोकळ पत्रें [illegible] लटपटले. का [illegible] झाला नाहीं, [illegible] उगीच स्वस्थ [illegible] पेक्षां इंदुप्रका [illegible] या सभेच्या [illegible] केलीं, दोन [illegible] घेतले, रत्नागिरी [illegible] कांशीं भांडले. [illegible] खटपटीकरितां [illegible] स्टार आफ इंडिया सारखें "स्टार आफ [illegible]" म्हणजे पुनर्विवाह विषयक [illegible] किताब व त्या राहिलेल्या पैशानें एक सुवर्ण पदक करवून बक्षीस [illegible] सर्व कृतकृत्यता होईल.

अनर्थ.

अहमदनगरच्या गेल्या [illegible] न्यायसिंधु पत्रांत मुंबईहून पत्र आल्यावरून त्याच्या कर्त्यानें वर्तमान लिहिलें आहे कीं सोलापुराहून वकिलाचे परीक्षेकरितां [illegible] ळीस उमेदवार गेले होते त्यांतील एकुण चाळीस जण [illegible] घातांत सापडून मृत्युपंथास गेले।

हें खरें असेल तर काय [illegible] गोष्ट आहे! [illegible] च्या वडील भगिनी [illegible] वे बाई यानीं त्यांच्या परीक्षा [illegible] कीं अक्षय व [illegible] काय त्यां चे सर्व मनोरथ [illegible] हिले असतील कीं! [illegible] लेकरें, व स्त्रिया दुःखसागरांत किती बुडून गेल्या असतील! रेलवेनें हा शोकाचा एक बाजारच भरविला आहे. मग त्याचे खरेदीदार आणखी कोण कोण निघतात पहावें. वकिलीच्या परीक्षेचा हंगाम होतांपक्षीं आणखी कांहीं जिल्ह्यांतील उमेदवार त्या दिवशीं गाडींत होते कीं काय याचा शोध सरकारानें करावा. कमिशन नेमलें आहे तें अजून आपले कामाची सुरवात करित नाहीं. आणि जितका उशिर तितका गुन्ह्याचा बेमालुमपणा होण्यास अवसर अधिक असें सामान्य धोरण आहे. मग पुढें काय होणार पहावें.

(लिहून आलेला मजकूर.)

मोठेपणाची आवड ज्यास त्यास असतेच असते पण त्या आवडीप्रमाणें आपणास लोकांपासून मोठेपणा मिळण्यास काय केलें पाहिजे याचा विचार करून वर्तणूक तशी ठेविली तर उपयोग. तसें नसतां जर मोठेपणाची इच्छा केली तर उपहास मात्र होतो पण उपहास म्हणजे काय. मोठेपणा [illegible] ज्यांस क- [illegible] लोकांविशीं [illegible] सरकारानें वि- [illegible] कित्येक कुण- [illegible] जातींच्या [illegible] वाचणें ही- [illegible] समजुतीस [illegible] व्याकरण, [illegible] विषयाचें थोडें बहु- [illegible] लागलें, [illegible] अर्थज्ञानाची [illegible] रण्यपंडित [illegible] हीं विद्या [illegible] लिहिणें, [illegible] यांस ओ- [illegible] एके दिवशीं एका पां- [illegible] लिहिला होता [illegible] पडला तेव्हां [illegible] चूक हो- [illegible] गृहस्थ त्या [illegible] चुकी स- [illegible] मग त्या मुलानें उमजून सांगितली. तसेंच एके भटानें संक्रांतफल वाचिलें त्यां- [illegible] त्याचा [illegible] आणि ते बोलले कीं आलीकडे हलके जातीचे लोकांचीं पोरें देखील विद्या शिकूं लागलीं हें [illegible] मास्तर आल्यानें झालें. विद्येचें [illegible] पुढें कांहीं दिव- [illegible] आणि दि- [illegible] हलकेपणा होईल [illegible] राहणार नाहीं [illegible] चालेनासें [illegible] मोंगलाईमध्यें [illegible] व आम्हांस सर्व [illegible] हे मास्तर आल्या- [illegible] ठरलों. [illegible] हें त्यां- स सहन न होतां [illegible] करण्यास आरंभ केला असें नजरेस पडतें. गावांत देशमूख, देशपांडे, पाटील पांढे, हेच काय ते शाहाणे व भटजी काय ते विद्वान, या मोठे मनुष्यांच्या योगानें मुलखांत एखादी गोष्ट होणार व निभावणार; त्यांची ज्यास अनुकूलता नाहीं इतकेंच नव्हे प्रतिकूलता ज्या गोष्टीस झाली ती निभणें कठीण. यावरून पाहातां शाळाखात्यास जेथें जेथें विघ्नें आलीं व मास्तर आणि लोक यांमध्यें वैमनस्य आलें त्यास मुख्य कारण हेंच असावें. तसेंच त्या लोकांची मोगलाई [illegible] बादशाही चांगली चालत नाहींशी झाली [illegible]

असो, त्यांस आतां इतकें सुचविणें [illegible] सदरील [illegible] आहे कीं राजाचे पोटीं जन्म घेतल्याने [illegible] केवळ स्वामित्व मिळतें असें नाहीं [illegible] अंगीं शौर्य, बळ, व शाहाणपण [illegible] त्यास लोक मानतील, तें [illegible] णीही मानणार नाहीं. घास नखें व दांत [illegible] ढणारास फाडून [illegible]

वऱ्हाडसमाचारकर्ते यांसः—

तारीख १३ माहे [illegible] नवो मुक्काम अकोलें.

लक्ष्मण वकील.

[illegible] राज आलीकडे दिवसें दिवस [illegible] अभिरुची प्राप्त होऊन [illegible] त चाललें आहे ही गोष्ट

सामर्थ्य असल्यास कोणीही त्याचे वाटेस जाणार नाहीं. आणि तितकें नसल्यास भिंतीवरील लिहिल्या चित्राप्रमाणें वाघोबाची थट्टा होते.

मौल्यवान व उत्तम ज्याचें तेज अंधारांत ही छपत नाहीं अशा हिऱ्यास देखील ढेकणाचे रक्ताचें स्नान घडल्यास तो मातीमोल होऊन जातो; त्याप्रमाणें आमचे ब्राम्हण लोकांची स्थिती झाली आहे, पूर्वज्यांच्या व हल्लींच्यामध्यें महदंतर पडलें आहे याचा विचार न करितां उगेंच कुरकुर करून फळ काय? थट्टा व दुर्लौकिक करून घेणें यावांचून दुसरा लाभ दिसत नाहीं. वास्तविक जो मार्ग आहे तो जर यांणीं धरिला तर यांस अपेश येईल असें नाहीं पण तसें न केल्यास कोणाचा उपाय? जशीं सोनार, शिंपी वगैरेचीं मुलें शाळेंत जाऊन शिकतात तशीं ब्राम्हणांचीं शिकल्यास यांचा मोठेपणा कोठें जाईल? कोण घेईल? साधारणपणें ब्राम्हणाची वुद्धी ज्यास्त आहे त्या अर्थीं त्यांचीं मुलें इतरांहून अधिक हुषार होतील पण तसें करून मोठेपणा मिळवितो कोण? आमची जातच मोठी हा अभिमान टाकून गुण संपादन करून मोठेपणा मिरवावा. उ[illegible]न विघ्नें करून आपलें नाक कापून दुस[illegible] अपशकून करणें हा अधर्म आहे. [illegible]स प्रवृत्त होणें योग्य नाहीं. यास्तव ह्या चार ओळीं लिहिल्या याचा राग करूं नये व आमची ब्राम्हणांची निंदा मांडली आहे असें मानूं नये. सन्मार्ग दाखविला तो धरल्यास चांगले पल्यास जाऊन पोंचाल व सुख आणि मान पावाल.

तपासाची दुबारणी.

बोरघाटांत गाडीनें कड्याखालीं उडी घेतली आणि लोकांचे जिवावर उदार झाली त्या दुःसह अपघातास ती गाडीच कारणीभूत होती किंवा रेलवे कंपनीचे नौकराची सुस्ती कारणीभूत झाली याच्या खुलाशा करितां सरकारानें नामांकित विद्वान हुद्देदार साहिब लोकांच्या नेमणुका केल्या आहेत व ती मंडळी [illegible]स करित आहे. पण या मंडळींत नेटिव [illegible]स्पृह गृहस्थ पाहिजे होते. ते जर असते तर याहूनही त्या कमेटिदारांच्या म्हणण्यावर नेटिव लोकांचा विश्वास बसला असता.

लोकांचे मनांत असें आ[illegible] आहे कीं या वेळेस साहिब लोकांवर वेळ गुदरली [illegible]हीं या हर्षांतच सरकार निमग्न होतें म्हण[illegible] नेटिवांच्या मृत्यूबद्दल बरहक्क चौकशी व पूसतपास करण्याची त्यांस विस्मृती पडली. चौकशी अमळ लांबणीनें होणार आहे. म्हणून अरण्यांतील पक्ष्यांस मुडद्यांचें मांस निःशेष भक्षण न कर्ण्याबद्दल मनाईची नोटिस केली असल्यावर मग मुद्याच्या खुणा नाहींशा होण्याचा असंभ[illegible]नरा, यामुळें आठ दहा दिवस लांबणीवर [illegible] पडिलें नसेल कशावरून? नेमलेले चौकशीनेसांत चांगले हुशार निस्पृह एक दोन नेटिव लोक जरी असते तरी यावेळेस पाहिजे होते. पण तसें कर्ण्यानें कंपनीनें केलेल्या रपोर्टास अतिशय विरोध दिसून येऊन अपराधाच्या भांडवलाचें खरें [illegible] नेटिवांत पसरलें जाईल ही एक [illegible]चीच गोष्ट खरी. अस्तु. आम्हीं [illegible]म अशी सूचना करितों कीं यावेळे[illegible] सरकारानें कडी नजर ठेऊन [illegible] काढून घेण्याकरितां आण[illegible] फ[illegible] विद्वान व निस्पृह लो[illegible] आरोपांच्या चौकशींत का[illegible] काबुल युरोपियन लोकां[illegible] ६ लक्ष रुपये चौकशींत कं[illegible]णार. [illegible] होतो किंवा [illegible]ड्या खेरी

ज खरा निर्णय कळणें मुष्किलीची गोष्ट आहे. असें न घडेलतर अपेशाचें खापर सरकारावर आहे. लोकांचे नुस्ते प्राणच गेले नाहींत. अर्थानिशीं व प्रणानिशीं लोकांवर अघोर प्रसंग कंपनीनें आणिलेला आहे याचा विच्यार व्हावाच व्हावा.

To,

The Editor of the Berar Samachar

Sir,

Will any of your readers furnish me with parteculars, authenticated by "matter of fact" and not by "matter of opinion," with regard to the derevetions of the terms "वऱ्हाड and महाराष्ट्र," in other wards how they are derived? Some attach the signifiecation of these terms to grammatical construction, and some to romantic notions; but then these dis-similar opinions do not necssitate any right understanding. Hence it is more than desirable to ascertain the precise derivations of the terms substantiated by such an authority as would be square exactly with truth. The obscurity of the meaning of the terms has not, if I mistake not, as yet found an expositor in all the historians of the modern times. It is a growing desire of the rising generation, nay of every one in the present time, to know first something of the derivation of a place before they proceed to read any description thereof. It is, therefore, the duty of one and all, that are highly interested in promoting the welfare of these two countries, to try their utmost to collect informations regarding the just-spoken-of derivations. The explanation of the meaning of these terms was always necessary, but is more so now than ever on account of the increased development of intellectual facutly, which education has fathered upon the people.

S, D.

Akola, 12th February 1869.

HYDERABAD (DECCAN.)

THE *Englishman's* Hyderabad correspondent complains of the frequent changes in the Berar Commission. A new set of changes is spoken of. The Deputy Commissioner of Akola proceeds on furlough, and will be succeeded, it is said, by the Deputy Commissioner of Booldhana. Captain Menzies, Judge of the Small Cause Court at Oomerawuttee, is likely to succeed to the Deputy Commissionership of Booldhana. Changes in the Police Department are also rumoured. Mr. Christian is spoken of as likely to receive a civil appointment in the Mysore Commission, in which case Mr. Bowen would go to Akola, and Mr. Moffat to Booldhana. Grain has not yet reached famine p[illegible]. Wheat is selling in Berar at [illegible]0 seers the rupee. In many parts of the Nizam's dominions the want of water is felt very severely. The cartmen proceeding with cotton to Bombay feel this scarcity of water acutely. At one village two annas are said to have been paid for a drink for a pair of bullocks. It would be a real service to the country if the rich Hindoo and Parsee cotton merchants spent some of their wealth in supplying the roads with wells. It is useless to expect anything at the hands of the Nizam's Government. If it be done at all, it must be done by those who are chiefly interested in keeping the roads open. Every one is wondering how the British Government have allowed the Durbar to forestal them in rewarding the services of Meer Akbar Ali, the native assistant to Lord Napier of Magdala. The Nizam has conferred on him the title of Bahadoor, and gave him a jagheer to support it.

OPIUM grown in berar will, in future, says the *Englishman* be allowed to be exported to Bombay. It will bear the same duty as Malwa opium, and a further duty of Rs. 100 per chest on leaving the province. This, it will probably be able to do, as it bears an excellent reputation in the ordinary market. The permission now given will take effect from the date on which the Bombay Government may notify that its preparations to take the duty are complete.

Local.

वऱ्हाड.

पातुरची यात्रा—अकोल्याहून ९ कोसांवर पातुर म्हणून एक गांव आहे तेथें वर्षास मोठी यात्रा भरते त्याप्रमाणें सालमजकुरींही भरली होती. माघ मासाचे शुद्ध पंचमीपासून वद्य द्वादशीपर्यंत ही यात्रा असते. याप्रांतीं माहुरच्या किंवा मायजीच्या यात्रेच्या खालोखाल ही यात्रा आहे. सुमारें पन्नास साठ हजार मेळा जमतो. पंचमीला झेंडा रोवितात तेंव्हांपासून व्यापारीलोक येऊन दुकानें लावूं लागतात. दशमीचे दिवशीं दोनप्रहरीं गोपाळकाला [illegible] ऊन रात्रीं देवाच्या पादुका रथांतून मोठ्या समारंभानें मिरवत निघतात. त्या पुढें भजनाच्या दिंड्या शे पन्नासव पुष्कळ वाद्यें मिळून मोठा गजर असतो. साऱ्या रात्रींत रथाची देवालयास प्रदक्षिणा होऊन अरुणोदयीं सर्व स्तब्ध होतें.

व्यापाराची सुरवात गोपाळकाला झाल्यानंतर होते. यावर्षीं दुकानें पाल पडद्याचीं सुमारें दीड हजार व खुलीं पांचशें होतीं. एथें चोऱ्या, भामटेगिऱ्या व इतर गुन्हे समाजाचे संबंधानें बरेच होत असतात तथापि सालमजकुरीं बारशी टाकळीचे पोलिस चीफकान्स्टेबल मि० करीमल्ला हे अव्वलपासून बंदोबस्तास होते. आणि त्यांनीं चांगली पैरवी ठेविली होती म्हणून गुन्हे फार थोडे झाले व तेही सापडले. या चिफानीं दुकानांची व्यवस्था चांगली केली होती. म्हणजे मध्यें १६ | १७ फूट रस्ता ठेऊन दोहों बाजूनीं रांगेनें दुकानें लावविलीं होतीं. व प्रकाराप्रकाराची वेगळी निवड व ठिकाणें केलीं होतीं. व मधून मधून पोलिसचा बंदोबस्त ठेविला होता. संध्याकाळीं दुकानदारांकडून रस्त्यावर पाण्याचा शिडकाव [illegible] देवीत, तेणेंकरून धूळ [illegible]त नसे व मालाची खराबी होत नसे अशा सफाईनें व मळ वगैरे कोठें न राहिल्यानें कसल्याही रोगाचा उद्भव झाला नाहीं.

याच गावीं याच यात्रेंत म्हणजे शुद्ध ११ व १२ या दोन दिवशीं शेख बाबूचा उरूस होत असतो. व त्याचीही शोभा चांगली असते.

अकोल्याहून एक दोन आठवडेपर्यंत बहुत लोक यात्रेस गेले होते. असिस्टंट कमिशनर मे० दस्तुर बहिमनजी जामासजी साहेब व मे० लेन साहेब पोलिसचे इन्स्पेक्टर जनरल यांच्या स्वाऱ्या यात्रेंत गेल्या होत्या.

बुलढाण्याचे डिपुटि कमिशनर मे० हार्डेन साहेब हे तीन महिन्यांची रजा घेणार आहेत असें समजतें. अकोल्यास मे० हडलस्टन साहेबांचे जागीं हेच डिपुटि होणार असल्याची वार्ता आहे.

अकोटचे तहशिलदार रा. रा. गोविंद राव यशवंतराव यांनीं लग्नाकरितां १० दिवसांची रजा घेतली आहे.

सर रिचर्ड टेंपल साहेब सहा महिन्यांची रजा घेऊन विलायतेस जाणार आहेत असें फ्रेंड आफ इंडिया पत्रांत लिहिलें आहे.

उमरावती—या आठवड्यांत थंडीनें आपला अम्मल चांगले प्रकारें बसविला आहे गावांत देवीची साथ आलेली अद्याप शांत झालेली नाहीं. या उपद्रवापासून मुलें बरींच गचावतात. बाकी रोगराई कांहीं नाहीं.

येथें जत्रेचा थाट चांगले प्रकारें दिवसें दिवस होत आहे. दुकानेंही विशेष येऊं लागलीं आहेत.

स. प्र.

इलिचपूर—आलिकडे दोनच्यार दिवसांपासून थंडी फार पडूं लागली आहे. पहाटेपासून सकाळीं आठवाजेपर्यंत तर गारठा अगदीं मोडत नाहीं व वारा मोठ्या सोसाट्यानें वहात असतो, शहरांत व छावणींत रोगराईची साथ वगैरे नाहीं.

सु. प्र.

अकोला.

हवा अजून चांगली दुरुस्त होत नाहीं. ज्वराचा व खोकल्यापडशाचा आजार अजून जारी आहे व थंडीही पुष्कळ पडते.

नदीचें पाणी तुंबाविलें होतें व त्यांतून मनुष्यें आणि जनावरें जाण्यायेण्यानें आणि धुण्याविषयीं कोणाकोणास कानाडोळा असल्यानें पाणी नासत चाललें होतें परंतु आनंदाची गोष्ट कीं गेल्या आठवड्यांत तें सर्व पाणी दोन दिवस सोडून दिलें व आतां पुन्हा धरूं लागले आहेत. असें वेळोवेळ होत गेलें तर फार चांगलें होईल.

एथील डिपुटी इजुकेशनल इन्स्पेक्टर रा. रा. श्रीराम भिकाजी जटार बी. ए. पुण्यास गेले आहेत. व अकोलें जिल्ह्यांत २० व २५ रुपये पगाराच्या लहान लहान शाळा नव्या होणार आहेत त्यांवर कोणी मास्तर येण्यास खुषी असतील तर त्यांनीं आपणास भेटावें व लायकी दाखवावी अशी ज्ञानप्रकाशांतून त्यांनीं जाहिरात दिली आहे.

या जिल्ह्यांतील तहशिलदारीची एक जागा भरावयाची आहे. तिजविषयीं गेल्या अंकांत दोन गृहस्थांचीं नांवें आम्हीं पुढें केलीं आहेत. व त्याहीपेक्षां आम्हांस वाटतें कीं रा. रा. सखाराम दत्तात्रय एथील जुडिशल शिरस्तेदार यांचा हक्क त्यांहून ही अधिक आहे. व त्यांस जागा मिळावी हें योग्य आहे

बाळापुर तालुक्यांत तुर्काचे पोहर म्हणून एक गांव आहे तेथें खून झाला आहे व तो खून होण्यांत तेथील कोणी पाटील व एक ख्रिस्तियन पोलिस इन्स्पेक्टर यांचा हात असल्याचा मयताचे बायकोचे अर्जावरून आरोप आहे असें ऐकतों. याची बारीक चौकशी असिस्टंट कमिशनर मे० दस्तुर बहिमनजी जामासजी साहेब यांजकडे होत आहे.

Epitome of News.

वर्तमानसार.

ईस्ट इंडिया रेलवेची जबलपुरशाखा नेटिव संस्थानांतून गेली आहे त्यांत बंदो-

बस्ताकरितां दरमहा ५०० रुपये खर्चीचें पोलिस ठेवण्याचें सांगशन झालें आहे.

मुंबईस वकिलीच्या उमेदवारांची परीक्षा ८वे तारखेस सुरू झाली. उमेदवार ४२० जमले आहेत. एका धारवाड जिल्ह्यांतून ११० उमेदवार गेले असल्याचें कळतें. आनरबल मि० जस्टिस गिबस, मि० खंडेराव चिमणराव हायकोर्टाचे डिपुटि रजिस्टार, आणि मि० सयद हुसेन एल मेदिनी सुरतेचे स्मालकाज जज्ज हे परीक्षेस मेंबर आहेत.

उत्तर प्रांतांतील बुलंद शहरचे एक पत्र इंग्लिश वर्तमान पत्रांत छापिलें आहे त्यावरून समजतें कीं तेथें दोन दिवस अहोरात्र पाऊस पडला व चोहोंकडे पाणीचपाणी होऊन लोकांचीं तोंडें प्रफुल्लित झालीं.

रेलवे अपघाताचे [illegible]शीकरितां सरकारानें कमिशन नेमिलें त्यांत नेटिव ग्रहस्थ एकही नेमिला नाहीं हें बरोबर केलें नाहीं.

पांचवे तारखेपासून बोरघाट व थळघाट यांतून रात्रीची आगगाडी जाणें येणें मना केल्याचें ज्ञानप्रकाशानें ऐकिलें आहे.

बेळगावास मुलींच्या शाळेकरितां सुमारें २४०० रुपयांची एक इमारत झाली आहे. व ही शाळाही चांगल्या स्थितींत दिसते. हिची स्थापना होऊन बारा वर्षें झालीं आहेत. व हल्लीं शाळेंत मुली १०८ आहेत. व दरमहा उत्पन्न तिस पसतीस रुपयेपर्यंत आहे. असें तेथील वर्तमान पत्रावरून कळतें

मुंबईचे पोस्टमास्तर जनरल इंपे साहेब मरण पावले त्यांचे जागेवर वायव्य प्रांताचे पोस्टमास्तर जनरल मेजर जी एम बेटी यांस नेमिलें. व त्यांचे जागेवर मि० एफ. आर हॉग यांस नेमिलें.

कर्नल एथरीज पुण्यास दुमाल्याचे सेटलमेंट आफिसर आहेत ते अजारीपणाची रजा घेऊन विलायतेस जाणार.

नेटिव लोकांच्या लग्नासंबंधी एक कायद्याचा मसुदा झालेला आहे त्या कामीं तूर्त कांहीं अधिक लक्ष पोचवूं नये असें वरिष्ट सरकाराकडून लिहून आलें असल्याचें समजतें.

मुंबई इलाख्यांतील जिल्हा जज्जाच्या नेमणुकांच्या बाबदींत हायकोर्टाचा व गवरनर इन कौंसिल यांचा मत भेद पडला आहे. हायकोर्ट म्हणतें कीं निवडणूक आम्ही करावयाची व नेमणुका गवरनर कौंसलानें करावयाच्या व त्यांस तें मानवत नाहीं म्हणून तक्रार निघून त्याबाबद हिंदुस्थान सरकारांत नवीन आक्टाचा एक मसुदा होण्याची तजवीज झाली.आहे.

किसन गडच्या राजानें महागाई पासून गरीब लोकांचा बचाव व्हावा म्हणून पुष्कळ तजविजी चालविल्या आहेत. धान्यावरील जकात बंद केली. २० तलाव बांधावयाचे अपुरते राहिले होते ते व कांहीं नवीन बांधण्याची सुरवात केली व त्यांत पाणी आणविण्याचीहि तजवीज चालविली आहे. किल्या भोवतालचे खंदकांतील गाळ काढून तो दुरुस्त करिताहेत, गावकुसवाची पडझड नीट करताहेत; मोठाल्या गावास ठाणीं बांधित आहेत, गुलामांची विक्री होऊनये यावर पैरवी ठेविली आहे. अशक्त, दुर्बळ, दरिद्री व उतारकरू यांस आश्रयस्थानें केलीं आहेत. ही मोठी औदार्याची गोष्ट आहे.

पंजाब रेलवेचे असिस्टंट मि० व्हान हेफन यांनी २९०० रुपये खाल्याचा त्यांवर आरोप आहे व त्यांस प्रतिबंधांत ठेविलें

काबुलचे अमीरास इंग्लिश सरकार ६ लक्ष रुपये व ४००० फौज कुमकेस देणार.

मुंबईचे डा० उइलसन साहेब यांस हिंदुस्थानांत येऊन ४० वर्षें झालीं सबब १५ वे तारखेस त्यांचे मित्र, विद्यार्थी, व शुभेच्छु कांहीं समारंभ करणार आहेत. त्याकरितां २१००० रुपये वर्गणी जमा झाली आहे.

मेजर पी डाडस मध्यप्रांतांतील विद्याखात्याचे इन्स्पेक्टर जनरल यांस विलायतेस जाण्यास २ वर्षांची खाजगी रजा मिळाली.

व्याजाचे बाबदींत ठराव— पुण्याचे स्मालकाज जज्ज रावबहादूर जनार्दन वासुदेवजी यांनीं हाय कोर्टाचे विचाराकरितां एक प्रकर्ण पाठविलें त्यांतील मतलब.

वादीनें प्रतिवादीपासून१९९ रुपयांच्या दस्तऐवजाबद्दल पोचलेली रक्कम वजा होऊन बाकी मुद्दल व व्याज मिळून १२५ रुपये १२ आणे मिळण्याविषयीं दावा केला. करार असा होता कीं रकमेस दुहो त्याचें व्याज व दरमहा दररुपयांचा हप्ता द्यावा. हप्ता चुकल्यास दरमहा दररुपयास एक आणाप्रमाणें अव्वल मिति पासून व्याज देईन. व तसें व्याज आकारलें आहे.

नगर जिल्हांत प्रिन्सिपाल व मुनसफ नवीन ठरावाप्रमाणें नेमले त्याचा तप शील.

१ नगरास प्रिन्सिपल सदर अमीन.
१ संगमनेरास फर्स्ट क्लास मुनसफ पगार रुपये ४००
३ नाशिक, कर्डे, नेवासें येथे सेकंड क्लास मुनसफ पगार रुपये ३००
४ येवलें, पिंपळगाव सिन्नर, राहुरी येथें थर्ड क्लास पगार रुपये २००

येणेंप्रमाणें ठराव केल्याचें समजतें.

सन १८६६ चे सपटेंबर पासून नौकरीस नवीन लोक लागले किती [illegible] कांहीं परिक्षा झालेले किती व न झालेले किती व त्याणीं परिक्षा दिल्या कोठें व त्यांची कामाची लायकी किती आहे याजविषयीं कलेक्टरसाहेब यांजकडून सरकारानें तक्ता मागविला आहे. वृ. वै.

धुळें एथील प्रिन्सिपाल सदर अमीन आबाजी नानाजी सातभाई यांनीं ता० १ फेब्रुवारीपर्यंत काम करून आपले कामाचा चार्ज रा. रा. गोविंद विनायक एकस्त्रा मदत मुनसफ यांस देऊन त्याच रोजीं नौकरीचा राजिनामा दिला.

खा. वै.

दिल्ली कडील पत्रांवरून असें कळतें कीं तारीख २३ जानेवारी रोजीं दिल्ली रेलवेवर कांहीं अपघात घडला:— अंबाल्याहून निघालेली उतारूंची गाडी बेगमा बाद स्टेशनाकडे जातअसतां पॉइंटस्मनच्या सुस्तीनें गाडी रेलावरून घसरली. कित्येक गाड्या मोडल्या पण लिहिण्यास संतोष वाटतो कीं, मनुष्यें मेलीं नाहींत अगर कोणास कांहीं विशेष इजा पोंचली नाहीं.मि.

धार—हें संस्थान सरकारच्या हातुन सोविण्यास डिकिन साहेब यांनीं फार खटपट केली म्हणोन त्यांस या खटपटीबद्दल धारचे महाराज यांणीं एक लाख रुपये दिले अशी कित्येक वर्तमान पत्रांतून चर्चा चालली होती परंतु ही चर्चा करणारांस आतां आपलीं तोंडें बंद करावीं लागतील. कारण डिकिन साहेब यांच्या सहीचें लंडन एथील टाइम्स पत्रांत असें पत्र छापलें आहे पैकीं, धारचे महाराज यांणीं एक लक्ष रुपये दिले म्हणून जें वर्तमान निघालें आहे तें अगदीं खोटें आहे. ने. ओ.

चमत्कारिक बातमी.—इं० डे० न्यूज वरून अशी एक चमत्कारिक गोष्ट कळते कीं, मैमन्सिंग येथें मोची लोकांनीं कात-ड्यांकरितां गांवांतील जनावरांस विष घालून मारविण्याचा क्रम चालू केला होता. त्यांनीं एक्या मुसलमान खाटिकास दर वीस जनावरांस विष घालण्याबद्दल चार रुपये देण्याचें कबूल केलें होतें. केळीच्या व दुसऱ्या पानांस सोमल लावून जनावरांस चारित असत. तेथें व आसपास अशा विषप्रयोगानें पुष्कळ जनावरें मेलीं. एका मनुष्याची तर सर्व शंभरचीं शंभर जनावरें मेलीं. असा कहर झाला. चवकशीअंतीं [illegible] फारच वि[illegible] परंतु कोणं[illegible] गुन्हेगारांच्या [illegible] मनुष्यास [illegible] अनुमानच [illegible]

सन १[illegible]

महिने							
जानु० ३१ [illegible]							
फे. २८ मा. ३[illegible]							
ए. ३० ज्यु[illegible]							
मे. ३१							
ज्यून ३०							
आगस्ट ३१							
सप्तं. ३० [illegible]							
तारखा	[illegible]						

ज्या महि[illegible] तारीख [illegible] हणें असेल त्याच्या समोरील [illegible] अक्षरा खालीं तारखांच्या अंकां[illegible] पाहावें, आणि [illegible] सेल तर त्या [illegible] ध्या समोर पा[illegible]

[illegible]

(खामगांव तारीख [illegible] फेब्रुवारी [illegible])
वऱ्हाडसमाचारकर्ते महाराज.—

वि० वि[illegible] आपला [illegible] चा राहणारा आहे. परंतु फार [illegible] असल्या कारणानें [illegible] खेरीजकरून [illegible] आणि आपल्या[illegible] हा पहिलाच प्रसंग असल्या कारणानें मनांत कांहीं एक कांक्षा न आणिता खालील चार ओळीस येत्या अंकांत जागा द्याल आणि त्यांतील संशयाचें निराकरण कराल अशी पूर्ण आशा आहे.

आपल्या तारीख २३ [illegible] सन १८६९ इसवीच्या वर्तमानपत्राच्या तिसऱ्या पृष्ठावरील लोकल [illegible] खालीं पेपरकरेन्सीसंबंधीं आपण थोडासा मजकूर लिहिला आहे. त्यांत असें दर्शविलें आहे कीं कोणा मनुष्यापासून नोट जर हरवली तर माझी अमुक नंबरची नोट हरवली असें तावडतोब पेपरकरेन्सीचे असिस्टंट कमिशनरास कळवावें म्हणजे ते तिचा पैसा देतील. आतां सरकारानें ही जी गाहाळ झालेल्या नोटीबद्दल सोय काढली आहे ती फार उपयोगी असून हितावहही आहे. परंतु यावर मला थोडासा संशय आला आहे तो असा:—अ. हा मनुष्य शेगांवचा राहणारा असून कपाशीचा बोजा घेऊन खामगांवीं विकण्याकरितां आला. वि[illegible] कपाशी घेणारानें दोनशे रुप[illegible] दिल्या. नंतर अ त्या नोटे[illegible] आपल्या गांवीं म्हणजे शेगांवां[illegible] चालला असतां कांहीं घालमेलींत त्या नोटा रस्त्यांत या गृहस्थास न कळतां पडल्या. कांहीं वेळानें मागून ब या नांवाचा मनुष्य येत होता, त्यास त्या नोटी सांपडल्या. व त्यानें लागलेंच स्टांप वेंडराकडे जाऊन कांहीं गरज होती [illegible] तितक्या किंमतीचे स्टांप [illegible] इकडे असें झालें [illegible] आपले गांवीं जाऊन पाहतो [illegible] नाहींत. परंतु त्या [illegible] लक्ष्यांत होते. [illegible] च रेलवेंत बसून [illegible] आफिसराकडे [illegible] कत सांगून ग[illegible] नंबर दाखवून [illegible] ते त्या आफिसरानें मागें [illegible] आणि लागलेंच त[illegible] लिहिले कीं अ[illegible] आदा झाला [illegible] नोटी कोणीं घेऊ[illegible] कडे तावडतोब [illegible] असें झालें कीं, ज्या [illegible] नोटी घेऊन कागद [illegible] कागदांची ग[illegible] शिलदार कचे[illegible] नोटी घेऊन स्टांप [illegible] म्हटलें. त्यांनीं बरें [illegible] आपल्यास ज्या [illegible] आहे त्या याच नोटी [illegible] समजून त्यास स्टांप [illegible] हीं, बरें जर [illegible] तीमुळें ब प[illegible] घेतां रोख [illegible] तो अपराधी [illegible] काय? याजबद्दल [illegible] नगी करून क[illegible] आभारी होईन. [illegible] जन्मोजन्मीं विसरणार [illegible] आणि पेपर [illegible] तिनिकट सांनिध्य [illegible] माहिती मि[illegible] आहे कळावें.

आपला एक कनवाळू.

* पेपर करेन्सीच्या अधिकाऱ्यांनीं या [illegible] आमची [illegible] आहे.

व० स० क०

नोटिस—रा० रा० गणेश पांडुरंग कनवाडकर हल्लीं मुक्काम मांडगुर तालुके मलकापुर जिल्हा बुलढाणें याजला कळावें. तुम्ही आम्हांपासोन तारीख १८ माहे जानेवारी सन १८६८ इसवी १५० रुपये घेतले व पन्नास ५० रुपये तारीख २५ फेब्रुवारी सन १८६८ इसवीस घेतले आणि ३५ रुपये श्रावण महिन्यात घेतले येकुण रु. २३५ हे तारीख १३ पासोन आठ दिवसांत पाठवावे. न आल्यास नोटिशीचे खर्चासुद्धां रुपयांविशी फिर्याद करून सदरील रुपये घेतले जातील तारीख १३ माहे फेब्रुएरी सन १८६९ इसवी मुक्काम अकोलें.

(सही) नथोलक्ष्मण वकील.

रा. रा. वऱ्हाडसमाचारकर्ते यांस:—

वि. वि. महाराज आलीकडे दिवसें दिवस लोकांस[illegible] (स[illegible] अभिरुची प्राप्त होऊन [illegible] त चाललें आहे ही गोष्ट

मोठे आनंदाची व फायद्याची असून संतोषास्पद आहे असें कोणा देशहितेच्छूस वाटणार नाहीं? सर्वांस वाटेल. यास्तव खालीं लिहिलेली हकिकत प्रघट करण्यांत येत आहे.

बाळापूर तालुक्यांत मौजे शिरलें येथील लोकांनीं पिंपळगांवराजा येथील शाळेंत शिकलेला नारायण रामनाथ नांवाचा एक मुलगा आपले गावांतील मुलांस शिकविण्याकरितां ठेऊन घेतला आहे. शाळेकरितां जागा देवळींत दिली आहे. फीचा दर च्यार आण्यांपासून दीड रुपया पर्यंत असामी पाहून ठरविला आहे. या मानानें दरमहा सरासरी दहा बारा रुपये त्यास प्राप्ती होते. हल्लीं मुलें येकाआगळीं १ खंडी (२१) जमलीं आहेत. व पुढें या संख्येची वृद्धी होण्याचा संभव आहे. या गोष्टीकडे शाळाखात्याचे अधिकारी यांणीं लक्ष पुरवून तेथें सरकारी शाळा करावी अथवा इलाच चांगला आश्रय द्यावा अशाविषयीं लोकांचा उद्योग चालू असल्याचें कळतें. खरा मजकूर आमचे सिक्षेअर साहेब बहादूरांच्या नजरेस आल्यास दुधांत साकर याप्रमाणें त्यांस संतोष झाल्यावांचून राहाणार नाहीं. नारायण रामनाथ हे जातीचे नाथ असून अल्प वयीं म्हणजे सुमारें पंधरा वर्षांचे वयाचे आहेत. यांचीं मराठी सहा व इंग्रजी तीन बुकें आणि बीजगणित एकवर्ण समीकरण पर्यंत इतका अभ्यास झाला आहे इतके लवकर शाळा सोडण्याची यांची इछा नव्हती परंतु आइबापांची आज्ञा व गरीबी हेंच कारण असें खुद्द त्यांचे सांगण्यावरून समजतें. अस्तु. शिरलें येथील लोकांची रीती व इच्छा पाहून जितका संतोष होतो तितका किंबहुना त्यापेक्षां ही अधिक मेहेकर तालुक्यांतील शेलगांव, घाटबोरी वगैरे ठिकाणचे शाळांची स्थिती [illegible]न खेद होतो. कारण शिरलें गांव सदर [illegible]न गांवांपेक्षां लहान खेडें असून लोकांस विद्येची इतकी हौस व रुची आहे हें आल्हादकारक आहे नव्हे काय? पण येथें सरकारानें शाळा दिली नाहीं. जेथें दिली आहे तेथील लोकांस त्यावा तसा उपयोग करून घेणें होत नाहीं. तात्पर्य दांत आहेत तेथें चणे नाहींत आणि चणे आहेत तेथें दांत नाहींत. पत्रकर्तेमहाराज या दोन ओळींस जागा दिल्यास मेहेरबानी होईल. गांवोगांवीं शाळा होवोत आणि याप्रमाणें आपणास तसदी घेण्याचा व मला देण्याचा प्रसंग येवो अशी इच्छा बाळगून माफी मागतों.

एक सूक्ष्मदर्शक.

Advertisements.

जाहिरखबरा.

नोटिस—सुरजमर्द धरमचंद गुजराथी हल्लीं वस्ती शेगांव इजला खालीं सही करणार याजकडून नोटिस [illegible] येते कीं तुम्ही तारीख १६ जानेवा[illegible]पून एक [illegible]६९ आहे. पुढें बा[illegible]ची नोटिस वऱ्हाडसमाचार पत्रांत दिल्यांत कोठा उर्फ लाधणी भाडयानें दिलेली खालीं करून द्यावी व लाधणीचे भाडें दोन वर्षांचेही द्यावें म्हणून लिहिलें हें लिहिणें तुमचें सर्व खोटें आहे खरें कांहीं एक नाहीं. या साठीं या नोटिशीनें तुम्हास कळवितों कीं तुमची लाधणी आम्हाजवळ भाडयानें नाहीं. तुम्ही गाहण ठेविली आहे ते गहाणाचे रुपये ज्या वेळेस तुम्ही द्याल तेव्हां तुमची लाधणी खालीं करून देण्यास आम्हाकडून हरकत नाहीं. जर कादाचित बरसातींत तुम्ही गाहाणाचे रुपये देऊनलाधणी खाली करून मागाल तर त्यावेळेस मात्र खाली करून मिळणार नाहीं. कळावें आणि या नोटिशीचे खर्चाचे रुपये आठदिवसांत पाठऊन द्यावे. नाहींतर फिर्याद करून घेतले जातील. कळावें.

(सही)तुकमराम चुनीलाल

दस्तुर रामजी बापुजी

नोटिस—अबाजी खंडेराव वकील मुक्काम आकोलें यांस खालीं सही करणार याजकडून नोटिस दिली जातेजे तारीख २८।१।६९ इसवीची नोटिस तुम्हाकडून आली त्यास तुम्हापाशीं आमचा दस्तऐवज कोणते प्रकर्णी असोन कोणते कोटांत काय काम केलें व त्याजबद्दल काय समर्ज मिळाली कीं ज्यावरून तुमचे हक्काची वास्तविकपणें शाबिती झाली. व आम्हाकडोन रुपये देण्याची हरकत झाली. न्याय किंवा अन्यायाचा विच्यार करण्याचें भांडार आपणापाशीं भरलेलें असोन तें न्यायरूप भांडारगृह आच्छादित करून द्रव्यलोभानें अन्यायगृहीं प्रवेश करण्याची उमेद दिसून येते हें थोरले पदवीस अयोग्य याचा विच्यार आपणापाशीं पहातांना आहे आणि माझा दस्तऐवजही कांहीं समजाऊन घेतला त्याप्रमाणें वर्तणूक राहिली नाहीं आणि पूर्वीं आप[illegible]त मुखत्यारपत्र देऊन अनायासें झालेले [illegible]माबदलतें आपणापाशीं हजर राहिल्याची आपले अंत:कर्णीं साक्षी आहेच. यापूर्वीं दोनवेळ आपली भेट अकोल्यास झाली. व समक्षही सांगितलें कीं विनाकारण रुपये देवविले जात नाहींत व आतां नोटिशीनें कळविलें जातें कीं विनाकारण रुपये देवाविलें जाणार नाहींत कळावें.

(सही) बापु वल्लद हसाजी पाटील

वस्ती बावन बीर

नोटिस कादरभाई बोहारी दुकान अकोला यांस खालीं सही करणार याजकडून देण्यांत येते ऐशीजे तुमची ता० ३० जानेवारी सन १८६९ ची नोटिस आलेली आम्हांस पोचली तिचें उत्तर देण्यांत येते तें.

तुम्ही नोटिशींत लिहितां कीं रामशेटी आपाचे स्लिपर भुसावळेस स्टेशनावर असलेले ८२३ आम्ही विकत घेतले आहेत ते आम्ही विकण्यास काढिले असतां त्यास हरकत करावी असेविशीं तम्ही आपला कारकून तेथें ठेविला आहे असें आम्हांस कळतें. ह्या तुमचे लिहिण्यावरून ह्या नोटिशीचे तारखेपावेतों तुम्ही स्लिपर विकण्यास काढले नाहींत व आम्हाकडून हरकत झाली नाहीं हें उघड होतें इतकेंच नाहीं पण आम्हीं हरकत करण्याचे इरादानें कारकून ठेविला असे जें तुमचें म्हणणें तेंही तुमचेच वरील लेखावरून असंभवनीय व अनुमानाचें आहेअसें सिद्ध होत आहे. आणि हल्लीं ही तुमचे नोटिसिप्रमाणें तुम्हांस हरकत करण्याचे इरादानें आमचे स्वतांचे हुकुमावरून आमचा कारकून तेथें आहे असेंही नाहीं सबब तुमचे नोटिसींतील कोणतेच गोष्टीचे जबाबदार आजपावेतों आम्हीं झालों नसोन पुढेंही आम्हाकडे जबाबदारी नाहीं. व तुमची विक्री कपटाची आहे कारण ह्याच स्लीपराचे बाबदींत आमचा दावा रामशेटीवर झाला व त्याचा फैसल आमचे वतीनें झाला हें तुम्हास माहीत आहेच तुम्ही ह्या देशाबाहेर नकळत खरीदी केली असावी.

आजपावेतो आम्हाकडोन हरकत झाली [illegible]हीं हे तुमचे लिहिल्यावरूनच होत आहे असें असोन तुम्ही आम्हास नोटिस दिल्यामुळें आम्हांसही हा जबाब देणें जरूर झालें सबब ह्या जबाबाचे खर्चास तुम्हीं कारण झाल्यामुळें ह्या नोटिसीचा खर्च तुम्हीं ८ दिवसांत पाठवून देऊन रसीद घ्यावी तसें न कराल तर तुम्हांवर ह्या खर्चाबाबद दावा केला जाईल. कळावें तारीख २ माहे फेब्रुवारी सन १८६९ इ. मुकाम अकोलें.

John Ashe.

जाहिरखबर.

खालीं सही करणार नानकराम संतुकराम आगरवाले मारवाडी दुकान खामगांव तालुके बाळापूर जिल्हा अकोला याजकडून तमाम लोकांस जाहिर करण्यांत येते कीं, आम्ही पूर्वी गणपतराव काळे हल्लीं वस्ती खामगांव याजला सदर दुकानीं गुमस्तेगिरीचे नोकरीवर ठेविलें होते. व त्यावेळीं आम्ही पुंजाजी व रामजी वठी मौजे शेलुद तालुके चिखली व नारायण [illegible]कार मौजे घाट नांद्रे तालुके मेहेकर [illegible]सामी ३ याजवर आम्ही हुकूमनामे मिळविले असोन त्या हुकुमनाम्याप्रमाणे त्यांच्या स्थावर वगैरे मिळकतीची सरकारांतून जप्ती करून लिलावांत अगर कुळाकडून पैसा घेणेंविशीं आम्ही सदर्हू गणपतराव यास मुखत्यारपत्रें दिली होती. परंतु हल्लीं सदर्हू इसमास आम्ही गुमस्तेगिरीचे कामावरून बडतर्फ केला आहे सबब सदर्हू मुखत्यारपत्रें रद्द केलीं आहेत तर सदर्हू इसमास आमचे नावावर कोणीं पैसा देऊ नये व सदर्हू मुखत्यारपत्राप्रमाणें सदर्हू कुळानें पैसा देऊ नये. व जप्त झालेला मालाचा लिलांव सरकारांतून होईल तो लिलांवाचा पैसा त्यास सरकारातून देऊ नये- हे सर्वांस जाहिर व्हावें. तारीख ६ फेब्रुवारी सन१८६९ इ०

(सही) नानकराम संतुकराम दस्तुर केसोराम.

गीतार्थ रामायण.

सर्वत्रांस विनयपूर्वक प्रार्थना जे **गीतार्थ रामायण** या नांवाचा ग्रंथ श्री अध्यात्म रामायणाच्या आधारानें एका विद्वान शास्त्री बावाकडून प्राकृत ओवीबद्ध ग्या तयार करवून तो सर्वांस मान्य व्हावा अशा खात्रीनें छापण्याची सुरवात केली आहे, या ग्रंथाचीं पृष्ठें सुमारें ४४ होतील व हा शिळाछापावर सचित्र छापला जाईल. याची किंमत प्रथम आश्रय देणारांस आगाऊ आठ आणे पडेल. ज्यांची मर्जी असेल त्यांनीं आपलीं नांवें आमच्याकडे बडोदास लिहून पाठऊन द्यावीं. मुंबई व बडोद्याशिवाय सर्व बहिर्प्रदेशी यांस टपालखर्च एक आणा जास्ती पडेल.

रावजी बिन केशवराव सांबारे

निसबत गायकवाड सरकार.

बडोदें ता०२९ जानेवारी १८६९

वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्र घेण्याच बंदकरून ज्या लोकांनीं त्याजबदलची बाकी येणें असलेली पाठविली नाहीं त्यांस कळावें कीं, दरमहा दररुपयास अर्ध-आणा प्रमाणें व्याज द्यावें लागेल. ता० १० माहे आक्टोबर सन १८६८ इ०.

वऱ्हाडसमाराचे मालक.

वर्गणीदारांस विनंती.

गेल्या वर्षांचे आकटोबर महिन्यांत आम्ही आकोल्यास वऱ्हाडसमाचार पत्र सुरू केलें. त्यास वर्ष होऊन गेलें तर आगाऊ वसूल न दिलेल्या आमच्या प्रिय वर्गणीदारांनीं आपला वसूल या महिन्यांत सत्वर पाठवून आम्हांस मदत करावी. उशीर लावून त्या योगें वारंवार पत्रें लिहविण्याची तसदी त्यांनीं आम्हांस देऊं नये व आपणास घेऊं नये, याकरितां नम्रतेनें आमची त्यांस ही विनंती आहे. व हिला मान्य करणारांचे आम्ही उपकार मानूं.

खंडेराव बाळाजी फडके

आबाजी खंडेराव वकील

आक्ट.

सन १८६८चा ९वा

पेशे व धंदे यांवरील कराविषयीं

किंमत च्यार आणे.

नादारी प्रकरणीं नियम.

हें पुस्तक आमचे छापखान्यांत नुकतेंच छापून तयार झालें आहे. वऱ्हाडांतील न्यायाच्या कोर्टांत हे नियम चालतात. किंमत ॥६ सहा आणे व डाक हांशिल एक आणा पडेल. व. स. म्यानेजर.

TO OUR SUBSCRIBERS.

We beg to remind our subscribers that their Subscriptions, for the present year, should be remitted as early as possible, otherwise, we would, however reluctantly, be under the necessity of ceasing to transmit the paper to their addresses. We believe that this reminder will not fail to arouse the sympathies of our Constituents in the country and bring about speedy remittances from defaulting Subscribers.

Proprietors of Berar Samachar

किमतीचे ठराव.	रु.	आ.
वर्षांची अगाऊ देणारास… …	६	०
साल अखेर … … …	७	०
सहा महिन्याची अगाऊ … …	३	८
सहामाही अखेर … …	४	०
फुटकळ एक अंकास … … …	०	६

या शहरा बाहेरील लोकांस वर्षाचे ५२ आठवड्यांबद्दल टपाल खर्च अगाऊ पडेल तो ३ रु. ४ आणे व सालअखेर ३ रु० ८ आणे.

☞ आगाऊ पैसा देण्याची मुदत पत्र घेण्याचे सुरू तारखेपासून २ महिने पर्यंत समजावी. व जुने वर्गणीदारांसही त्यांचा मागील हिशेब सरून नवें साल चालू होईल तेथून २ महिन्यांची मुदत समजावी.

नोटिसा वगैरे छापण्याचे दर.

१० ओळी पर्यंत… … … १ रुपया

१० ओळींवर प्रत्येक ओळीस ०१०६

एकच मजकूर वारंवार छापणें झाल्यास दर ओळीस एक आण्याप्रमाणें किंमत पडेल.

हें पत्र अकोला येथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत मालकांकरितां छापून प्र० केलें

वऱ्हाडसमाचार.

THE VARAD SAMACHAR OR NEWS OF BERAR.

VOL. IV. AKOLA:—SATURDAY EVENING, FEBRUARY 20 1869 NO 8

पुस्तक ४ अकोला, शनिवार सायंकाळ तारीख २० माहे फेब्रुएरी सन १८६९ इ० अंक ८

शिमगा.

पुढील शनिवार शिमग्याचे सणाचे अगर्दी मध्यें आला आहे, आणि कारखान्यांतील नोकरांस सुटी देणें अवश्य आहे, सबब आमचा तारीख २७ फेब्रुवारिचा अंक निघणार नाहीं आणि त्याकरितां त्या पुढील अंक आम्ही वाढवून काढू असे प्रिय वाचकांस कळवितों.

पुण्याचें वर्णन.

या नावाचें एक नवीन पुस्तक रा० रा० नारायण विष्णु जोशी यांनीं करून तें रेवरेंड बाबा पदमनजी यांस नजर केलें. व मुंबईत ओरियंटल छापखान्यांत छापिलें त्याची एक प्रत ग्रंथकर्त्याकडून आम्हास आली तिजबद्दल आम्ही त्यांचे आभार मानितों. हें पुस्तक आम्ही समग्र वाचिलें. पुणें हें सर्व हिंदुस्थानांत प्रसिद्ध व महत्विक शहर आहे. व तेथें अनंत प्रकारच्या घडामोडी झालेल्या आहेत सबब त्याचा इतिहास सर्वांस कळणें फार अवश्य आहे असें आम्हास वाटलें. व पुस्तकाची किंमत पावणेंदोन रुपये असल्यानें तें बहुत गरीब गुरीब लोकांस घेण्यास अडचण आहे. व त्यांतील मतलब कळण्याविषयीं तर त्यांस मोठी आस्था राहील म्हणून आज आम्ही तशा लोकांचे उपयोगाकरितां त्यांतील वेचक वेचक गोष्टी घेऊन येथें लिहितों. आणि पुस्तकाविषयीं अभिप्राय देण्याचें पुढील खेपेवर ठेवितों.

पुणें शहर मुंबईपासून आग्नेयीस ७४ मैल आहे. हें शहर पाऊणकोस वसलेलें आहे. याच्या उत्तर बाजूस मुळानदी वाहते. येथील हवा स्वच्छ, समशीतोष्ण व ऋतूच्या मानानें जशी असावी तशी आहे. शहरांत पाणी कोठेंकोठें गोडें असून हलकें आहे. त्याच्या अंगीं अन्नपचन करण्याची एक विलक्षण शक्ति आहे.

बाराशें वर्षांच्यापूर्वीं पुणें येथें एक लहानशी वाडी होती. तिच्या पूर्वेस कुंभारली व कासारली हे दोन गांव होते आणि पश्चिमेस व उत्तरेस शेतें होतीं. त्यावेळीं मुसलमानांकडे जुन्नर सुभ्याखालीं या गांवाची वहिवाट होती. ही वाडी कसब्याच्या कांहीं भागावर वसली होती व तींत १०।१५ घरें होतीं. व तेवढ्यांतही मारुती, बहिरोबा, पुणेश्वर व नारायणेश्वर हीं ४ देवळें होतीं. व वाडीच्या दर कोपऱ्यावर एकेक म्हसोबा ठेवलेला असे. सन १२९० त दिल्लीहून सयद हिसामोदीन खताल वगैरे ९ अवलिया मुसलमानानीं येऊन नदीचे काठचे पुणेश्वर व नारायणेश्वर देवांस काढून त्या ठिकाणीं दर्गे केले. पुणेश्वराच्या जाग्यावरील दर्ग्यास धाकटा शेकसल बावाचा दर्गा व दुसऱ्यास थोरला शेकसल बावाचा अथवा शेख हिसामोदीनचा दर्गा म्हणतात. पुढें ही वाडी व दोन गांव मिळून एक झाले आणि त्यांचें नांव कसबे पुणें असें ठेवलें. जुन्या गावांच्या खुणेवर गाधी गाढव म्हणून एक धोंडा पुरला तो अद्याप कसब्यांत आहे. पुढें बादशहानें मोहियाबाद, मलकापुरा व मोरचुदाबाद अशा पेठा वसविल्या त्यांचीं नावें हल्लीं बुधवार पेठ, आदितवार पेठ व शनिवार पेठ अशीं पडलीं आहेत.

एथें चांगली वसाहत झाली असती परंतु मलिकंबर बादशहाच्या तर्फे पुण्यास सिद्दी याकुतराय म्हणून ठाणेंदार होता त्यानें वसुलाकरितां जुलूम केला म्हणून लोक घरें दारें सोडून गेले व ३ वर्षें पुणें ओस होतें.

इसवी सन १६३० त अदिलशाईंतील दिवाण मुरारजंग देवराव यानें येऊन पुणें जाळलें व गाढवाचा नांगर फिरविला, व पाहार रोविली. त्यापुढें ८ वर्षें पुणें ओस पडलें होतें. सन १६३५ त आदिलशाईकडून शहाजी भोसल्यास कांहीं गांव मिळाले त्यांत पुणें त्यांकडे आलें. व त्यांनीं मलठणकर यांस पुण्याचा सुभा सांगून तेथें ठाणें घातलें. व दादोजी कोंडदेव यांस खासगी कामावर नेमिलें, मलठणकरानीं सोन्याचा नांगर फिरविला व पाहार उपटून शांती केली. सन १६३६ त शहाजीनें पुण्यांत दक्षिणेंत शिडावर लालमहाल म्हणून वाडा बांधिला त्यास आतां अंबरखाना म्हणतात. सन १६६९ त मोंगलाचा सरदार शाइस्तेखान येऊन त्यानें शिवाजीस पुण्यांतून काढून लाविलें. पुढें शिवाजीनें त्यासही कांहीं युक्तीनें पळवून लाविलें. [illegible] रस्तापुरा या नांवाची पेठ वसविली तिला हल्लीं मंगळवार पेठ म्हणतात. सन १६७९ त पुण्याचा कारभार शिवाजीचे अष्ट प्रधानांपैकीं नारो शकर सचिव यांजकडे होता. सन १६८८ त अवरंगजेबानें पुणें वाढवावें म्हणून मोहनलाल साहेबजादा यास कौल देण्याचें काम सांगितलें. तो त्या कामांत मेला म्हणून पुण्यास त्याचें नांव मोहियाबाद असें पडलें.

निजाम उलमुलूख याजकडून मुलखावर मोगलांकडून मराठयांचे चौथाईचा व सरदेशमुखीचा हक्क सन १७०८ यावर्षीं बसला. व त्याचा अमल पुण्यासही चालू झाला. त्यावेळेस पुण्यांत मराठ्यांकडून बाळाजी विश्वनाथ पेशवे व निजामाकडून रंभाजी निंबाळकर कारभारी होते. निंबाळकराच्या हुकुमावरून बाजी कदम फौजदार व गुंडोजी नाईक शेखदार यांनीं पुणें लुटलें. दुसरी अमल बारा वर्षें चालून सन १७२० त एकटे पेशव्यांचा अमल झाला. सन १७२१ त बाजिराव बल्लाळ पेशव्यांनीं बापुजी श्रीपत यांजकडे पुण्याचे सुभेदारीचें काम सांगितलें. त्याचा कारभारी रंभाजी जाधवराव होता. त्यानें बरीच अमदानी केली. प्रथमतः तीन उदमी पुण्यांत आले त्यांचीं नांवें भुजंग शेट राशिनकर, दुर्गाप्पा अभ्रळकर, व बाळाप्पा नद्दे वाणी. या वेळीं पेशवे सासवडास रहात होते. पुढें शाहू महाराजापासून पुणें ही स्थाईक जागा यांनीं मागून घेतली. सन १७२८ त नदी किनाऱ्यावर आरबाचा कोट होता तो मोडून पुरंदरे व चिटणीस यांस राहण्यास जागा दिली. सन १७२९ त शनिवारचा वाडा बांधण्याचा निश्चय झाला. त्याखालीं पाच बिघे चौरसचौरस जमीन घेतली. च्यार हात रुंदीचें बळकट कुसूं घालवून त्यास नऊ बुरूज, पांच दरवाजे, किंयेक महाल व चौक केले. त्यांत एक बंगला सात मजली होता. या वाड्याचें काम सात वर्षें चाललें होतें.

बाळाजी ब[illegible]
ढ्यांत पाण[illegible]
कारागीर [illegible]
तां एका[illegible]
विला होत[illegible]
पेशव्यांनीं [illegible]
इनाम दिल[illegible]
पा यांनीं सु[illegible]
श्वराचें दे[illegible]
भिऊबाई [illegible]
इनें अमृते[illegible]
साहेब पेश[illegible]
राजांच्या [illegible]
देवालय ब[illegible]
चा अवत[illegible]
स्थापना [illegible]
मूर्ती २ [illegible]
मांडीवर प[illegible]
तोळ्याची [illegible]
केली आहे[illegible]
फार मोठें [illegible]
हाची नेमणूक आहे. [illegible]
तींक स्वामी[illegible] आहे. दक्षिणेच्या
ब्राम्हणासा[illegible]
पेशव्यांनीं [illegible]
मणा म्हणून [illegible]
काढल्या. [illegible] ब्राम्हण
जमत असे. [illegible]
यांनीं नागे[illegible] देवालय बांधिलें. सन
१७५५ सालीं [illegible]
स काम लाविलें. [illegible]
कुसूं बांधण्याचें काम [illegible]
खासगीवाले [illegible]
होतें. पुढें [illegible]
असावें. जे[illegible]
तेथें माणसांची [illegible]
राहाण्याची [illegible]
त्या कामास [illegible]
लीं नडगे[illegible]
ला. सन १[illegible]
णा घेण्या[illegible]
भाऊ पेशवे [illegible]
पेठ वसविली. [illegible]

पेठ, मलकापुरा ऊर्फ आदितवार पेठ, यांचा कौल व्यवहारे यांनीं घेतलेला होता. त्यांत यावेळीं वस्ती वाढली. सन १७६१ त तुळशीबागेच्या देवळाचें काम झालें. जिवाजीपंत अण्णा खासगीवाले कोतवाल यांनीं कौल देऊन शुक्रवार पेठ वसविली, वाडा बांधिला व कसबिणी कळवाडच राहण्यासाठीं बावनखणी दुमजली श यांस बांधिली. याच पेठेंत तोफखाना मदावा त्याचें काम माधवराव पानशे यांजकडे सदर्त. खासगीवाल्यांचा हुजऱ्या व्याहाल नांवाचा होता. त्याच्या नांवानेंच व्याहाल पेठ वसली. गुरुवारपेठ खासगीवाल्यांनींच बांधली. पुढें तेथें वेताळाचें देवालय झालें. म्हणून पेठेसही वेताळ नांव पडलें. बुधवार पेठेंत वसाहत माधवराव बल्लाळ पेशव्यांचे कारकीर्दींत गोविंद शिवराम खासगीवाले यांनीं केली. खासगीवाले यानीं दुकानें घालून दिलीं व पापावर शिक्के ठोकले. नारायणराव पेशवे यांनींही आपले नांवाची नदीचे काठीं चांगले व्यवस्थेनें एक पेठ वसविली. सन १७७९ त सवाई माधवराव पेशवे यांची मुंज झाली. सन १७८० त इंग्रजलोक पुण्यावर येणार म्हणून [illegible] झाली. [illegible]पंत अण्णा [illegible] यांनीं गणेशपेठ [illegible] यांनीं एक मो[illegible] म्हणण्यापेक्षा [illegible] चौक, हौद [illegible] आहे. मोरोबा [illegible]चौकी वाडा [illegible] कोर्दींत नाना [illegible] बांधिला. बुध[illegible] होता तो नाना [illegible] यांनीं विष्णुमं[illegible]बाग ठेविलें. [illegible] पेठ वसली [illegible] यांनीं वसविली [illegible] यांनीं एक [illegible] देवालय बां[illegible] अथवा रास्त्याची [illegible]वाचें बोरवन. [illegible] वसली. सन [illegible] नेण्याकरितां [illegible] रवेशीपलीकडे [illegible] इला गांधा [illegible] १७८२ त सवाई [illegible] विवाह झाला. [illegible] शिंदे, [illegible] येवढा [illegible] तसा [illegible] लीं [illegible]ले, दक्षिणेंत [illegible] पुष्कळ ठिकाण [illegible] सरदार आले होते. [illegible] सर्व पुण्यांत [illegible] लाख घरांस पंच [illegible] सर्व सरदारां[illegible] खर्च सरका[illegible] लक्ष मनुष्यें पु[illegible] सन १७८६ त दु[illegible] पेशव्यांचा हुकूम[illegible] केले. दुर्लभ शे[illegible] जात असे [illegible] जावेना, मग [illegible] त्याच्या स्वप्नांत येऊन म्हणाली कीं मी तुझ्याजवळ येते. तेव्हां गणेश खिंडींत चतुर्शृंगीचें देवालय झालें. याच सालीं इंग्रजांनीं आपला एक वकील पुण्यास राहावा म्हणून पेशव्यांस विनंती केली त्यावरून भांबुरडें मैदानांत बिबीसेदानीचे जवळ संगमाचे चिमटयामध्यें त्यांस राहण्यास जागा दिली. त्या जागेस बेट म्हणतात. सन १७९१ त नाना फडणिसांनीं तीन कोसांवरून नव्हे अंबेगांव येथून विहिरीचा एक नळ बांधून आणून सदाशिव पेठेंत हौद करून त्यांत सोडला. हें पाणी फार चांगलें असून पाचक व हलकें आहे, व खरपडांत देखील आटत हीं. याच सालीं घाशीराम कोतवाल[illegible] का कोठडींत पुष्कळ ब्राम्हण [illegible] सन
त्यामुळें ते गुदमरून
अपराधा करितां [illegible]
काढून उंट[illegible]
नांचे स[illegible]

(सही) बाळमुकूंद

राम दत्त

हाल करून याचा प्राण घ्यावा अशी शिक्षा झाली. सन १७९१ त नाना फडनवीस यांनीं उदमी लोकांकरितां एक पेठ वसविली. हिला हनुमंत पेठ अथवा नानाची पेठ म्हणतात. पावर्षी एथें पायलीची धारण दोन महिने पावेतों झाली होती.

बाजीराव रघुनाथ पेशवे यांचे कारकीर्दीत दक्षिणेचें मान फारच वाढलें. विश्राम बागचा वाडा, शुक्रवारचा वाडा, तालिमखाना व बुधवारचा वाडा यांनीं बांधिला. सन १८०२ मध्यें पर्वतीनवळ पेशवे व होळकर यांची लढाई झाली. सन १८०१ साली होळकरांनीं पुणें लुटलें. सन १८०१ मध्यें तीन शेराची व कांहीं महिने एक शेराची धारण झाली होती. सन १८११ त शनिवारचे वाड्यांतील अस्मानी महाल नष्टाला. सन १८१७ त अश्वीन वद्य ११ स गणेश खिंडीत पेशव्यांची व इंग्रनांची लढाई झाली. तींत मोरदिक्षित पडले. बेटा नवळील इंग्रनांचें ठाणें पेशव्यांनीं जाळलें. पुढें कार्तीक शुद्ध ८ स इंग्रन आणखीं फौज घेऊन आले. मग बाजीराव साहेब पळून गेले व दुसरे दिवशीं कार्तीक शुद्ध ९ सोमवारीं इंग्रजांनीं, संध्याकाळीं तीन घटिका दिवसास जुन्या वाड्यावर झेंडा लाविला.

इंग्रन सरकारांनीं सन १८२१ त पाठशाळा स्थापिली. सन १८२३ त एक स्त्री पुण्यास सती गेली. सन १८२७ त शनिवारचा वाडा जळाला. सन १८२८ त संगमा नवळ लाकडी पूल झाला. याच साली छापील कागद पुण्यांत सुरू झाले. सन १८३७ त मेजर क्यांडी सा० यांस पाठशाळेवर सुपरइंटेंडेंट नेमिले.—

सन १८४८ त पुण्यास लायब्ररी झाली. सन १८५१ [illegible] पाठशाळा व इंग्रजी शाळा एक केली. याचवर्षीं ज्ञानप्रकाश पत्र निघालें व दक्षिणा प्राईज कमिटी, मुलींची शाळा, आणि एक अतिशूद्रांची शाळा झाली. सन १८५४ त पुण्यास तारायंत्र झालें. सन १८५५ त नरपतगीर बावा गोसावी यांनीं रास्त्याचे पेठेंत गोसावीपुऱ्यांत एक चौक बांधिला. सन १८५६ त पांजरपोळ बांधिला. सन १८५७ त पुण्यास मुनासिपालकमिटी झाली. व गाड्या घोड्यावर कर बसला, आगगाडी सुरू झाली. सन १८६३ त डेवीड सासूनचे इस्पितळ बांधण्याची सुरवात झाली. डे[illegible] कालेज व इंजिनियरिंग कालेज झालें.

पुण्यांतील पाहण्यासारख्या जागा पर्वती, तुळशीबाग, बेलबाग, सुन्यामुरलीधर याची मूर्ती, बुधवारचा वाडा, रास्त्यांचा वाडा, विश्रामबागचा वाडा, जुना शनवार चा वाडा, फडके यांचा वाडा, आदितवार व बुधवार पेठ. सरजमसेटजी जिजीभाई यांचें धरण, डेकनकालेज, डेविडसासूनचें इस्पितळ, रस्तूम महाल, सरकारी रोटी भाजण्याचा कारखाना, तोफा गोळे करण्याचा कारखाना, साहेब लोकांचें स्मशान, व बागा दोन च्यार पहाण्यासारख्या आहेत. रोटी व बिस्कुटें करण्याचा मोठा सरकारी कारखाना लष्करांत सोलापूर बाजारांत आहे, तेथें वाफेचें यंत्र चालतें.

कात्रजेचा नळ बाजीराव बल्लाळ पेशवे यांनीं बांधून आणिलेला आहे.

—truly—

डा० उइल[illegible]न साहेब.

या गृहस्थाचें नांव ज्यांस ठाऊक नाहीं [illegible]केकडील मंडळींत थोडेच लोक नि[illegible] [illegible]हस्थ [illegible]शनरी म्हणजे ख्रिस्ती [illegible]त. त्याच कामाकरि[illegible]आले त्यास च्या[illegible]ळांत त्यांनीं [illegible]हुन का

मे केलीं त्यांनीं इंग्लिश विद्या शिकविण्याकरितां मुळापासून शाळा घातलेली मुंबईस अद्यापि चालू आहे. व त्यांचे हातून उत्तम तयार झालेले बहुत विद्यार्थी देशभर पसरले आहेत. या साहेबांनीं बहुत सभा केल्या, व्याख्यानें दिलीं, पुस्तकें लिहिलीं, उपयुक्त मंडळांचा पुढारीपणा पतकारिला, शोधार्थ गुजराथ, मारवाड, काठेवाड, रजपुतस्थान, वऱ्हाड, दक्षिण वगैरे बहुत प्रांत फिरले. व इतक्यागोष्टी सुरळितपणें घडून येण्याकरितां दयाळु ईश्वरानें त्यांस दीर्घायुष्य दिलें. याकरितां त्यांचे नेटिव व युरोपियन मित्र, विद्यार्थी, व हितेच्छु यांस बहुत आनंद झाला. कारण आपल्या देशांतून इतक्या दूर केवळ परोपकारार्थ येऊन ४० वर्षे झटलेला दुसरा गृहस्थ कोणीही आजवर होऊन गेला नाहीं यास्तव डाक्टर उइलसन साहेब धन्य आहेत व त्यांचा गौरव होणें योग्य आहे. हा विच्यार मनांत आणून त्यांनीं या महिन्याच्या १९ वे तारखेस मुंबईंत एक मोठी सभा करविली. तींत लोक समान बहुत लोटला होता. अध्यक्ष स्थान गवरनर साहेब सर सीमोर फिटझरलड यांनीं स्वीकारिलें होतें. सभेस आरंभ होतां च त्यांनीं उभे राहून सुंदर व सुरस भाषण केलें. नंतर उइलसन साहेबांकरितां २२ कलमाचें एक मान पत्र तयार केलेलें होतें तें एका गृहस्थानीं सभेस वाचून दाखविलें. नंतर डा. उइलसन साहेबानीं सभ्य सांप्रदायप्रमाणें त्यावर विस्तारपूर्वक उत्तर दिलें. नंतर मि० डेविडसासून व डा० भाऊ दाजी यांनीं थोडथोडीं भाषणें केलीं व अध्यक्षांचे आभार मानून सभा बरखास्त झाली.

या कृत्याकरितां अगोदरपासून कित्येक महिने वर्गणी जमत होती व अजून जमत आहे. यापैकीं २०००० रुपये वेगळे काढून त्यांचे व्याजावर उइलसन साहेबांचे नांवानें लेकचरें म्हणजे व्याख्यानें देणाराची एक नेमणूक करण्याचा व डा. उइलसन साहेबांचें तिला नांव देण्याचा निश्चय झा[illegible] आहे व राहिलेल्या पैशांतून एक सुवर्णाचें तबक करून त्यांस बक्षिस देणार. त्यावर इंग्लिश व संस्कृत भाषेंत पुढें लिहिलेले लेख दोन अर्धवर्तुळांतून खोदविणार आहेत.

THIS SALVER was presented to the REV. JOHN WILSON, D. D., F. R. S. at the Meeting of the Inhabitants of Bombay held on the Fortieth Anniversary of his arrival in Bombay, as a mark of esteem for his high personal character, and an acknowledgment of his great services to India In the cause of Education and Philanthropy. Bombay, 15th February 1869.

इदं पात्रं ख्रिस्तमीमांसाचार्याय रायलसोसैतीतिनाम्नो महासमाजस्य सदस्यायपूज्याय जोहन विल्सूनवे मुम्बापुरीमागतस्य तस्य चत्वारिंश्यांसांवत्सरिक्यां तिथावेकत्र मिलितैर्मुम्बापुरवासिभिस्तन्महानुभावत्वजानितताभ्येष्ठपूज्यत्वबुद्धिभिर्भरतखण्डीयसकलजनां अप्पणसंपादने विद्यावृद्धौ चतत्कृतपरिश्र ऊळगांव कृतंमन्येरुपहारीकृतम १९ श्यां तिथौ येथे ब्रुवारी मासस्य १८६९.

याचाअर्थ —मुंबईस फेब्रुवारी महिन्याचे पंधरावे तारखेस रेवरेंड जान उइलसन, डी. डी. एफ. आर. एस. मुंबईस आल्यास ४० वें वर्ष लागलें, त्या दिवसाच्या उत्साहा करितां व त्यांची स्वतांची उत्तम वागणूक व हिंदुस्थानांत विद्येच्या वगैरे कामीं जे त्यांनीं श्रम घेतले आहेत ते स्मरण्याकरितां सभा भरली तींत त्यांच्या प्रशंसेचें चिन्ह म्हणून हें तबक त्यांस बक्षिस दिलें आहे.

THE TESTIMONIAL TO DR. WILSON.

A LARGE company of ladies and gentlemen assembled on Monday afternoon in the Town Hall to witness the presentation to the Rev. Dr. Wilson of a sum of money, a salver, and an address, on the occasion of the 40th anniversary of that gentleman's arrival in Bombay. Many native gentlemen were present, and we also observed one or two native ladies. His Excellency Sir Seymour Fitzgerald occupied the chair, Dr. Wilson sitting on the right, and Sir Richard Couch on the left of the hon'ble chairman.

HIS EXCELLENCY THE GOVERNOR, in opening the meeting, said—My Lord Chief Justice, Gentlemen of the Committee, Ladies and Gentlemen—It is, I think, upon no common occasion that we meet here to-day. It must often happen that a man who has passed his life in the midst of a community, and has earned, by good offices and by kindly qualities, the attachment of those among whom he has moved, will find himself followed upon his retirement by the good wishes, the blessings of his friends, and the regret of all those who have had the advantage of his society. This is the reward that many men may obtain, though at the same time it often happens that men, unselfish, benevolent, of warm sympathies, and large hearts, fail to gain it. Friendship must have two parties to it, and as much depends —or more perhaps—upon the qualities of the people among whom a man is placed as upon the man [illegible] also depends upon [illegible] and opportunity; much upon popular manners and a desire to please;—but yet when a man leaves the circle in which he has moved, friendship looks only on what is pleasing and bright in the picture, and the man finds when he retires that his friends gather round him and for friendship's sake unite in saying, Farewell. This is not such a case. And it may happen often that men who have passed a long life and laboured long in the pubic service who have filled high office, and there won high honours, may find at the close of their career that beyond all the honours they have reaped, there is yet one higher still—and that is the testimony borne to his character and his career by those among whom, or perhaps for whom, he has toiled. I see many around me here who are members of a Service which has for many a long year reflected honour on India and on our native land; and to many of them it must have happened that they have been called upon at the close of some colleague's career to bear testimony to his work and qualities, and to join in a public appreciation of the services he has rendered. But this is not that case. Those testimonials generally fall to the lot of those who have obtained high honours. Those are testimonials that fall to the lot of Generals, Councillors, and Governors; but I fail to see in the honoured name that is at the head of this address, or in the modest enumeration of the titles that follows—I fail to see those claims that geneally are recognized in this state of things. I presume, gentlemen, that we are met to recognize public service—pubiic service as great as any of those services that men in the ranks that I have named have ever rendered to the State. (Applause.) It is true that we are here to recognise high titles to public gratitude and public acknowledgments—(applause);—but they are not the services, and they are not the titles which are honored by high dignities, and salaries, and pensions. They are the titles and the services that nothing but the combined and universal testimony of the whole community can adequately repay—(applause);—and it is in this, my lord, that I recognize some fitness in having been asked to preside over your meeting to-day. (Applause.) I am sure it is not from a mere compliment to myself, though it is a compliment that I highly appreciate; it is not as a compliment to Dr. Wilson, for it can add no weight to the testimony which is borne to his merits to-day; it is, I am sure, only that you think that the head of the Government can best preside over a meeting which is to recognise ser vices paid to the whole country —(applause)—to every class, to every creed, to every district, to every pursuit, to everything, in fact, in which the Government can take an interest and should lend its best efforts to promote. (Applause.) And it is, I am sure, on this account, and on this account alone, that you have asked me to preside to-day. I am sure that there are those who for many long years have considered it among their highest privileges to be called the friends of Doctor Wilson, who would have better presided on this occasion than I can; and it is only because I think that the head of Government presiding over your meeting gives a completeness and a universality to the testimony that I can think it is at all right that I should have consented to preside. (Then turning to the Rev. Doctor, he said)—Dr. Wilson, there is nothing I believe more difficult than to offer a tribute of praise to any man in his own presence, and I assure you I deeply feel that difficulty to-day; and I will not long trespass upon the attention of the meeting, because your long and varied service is fully recognised in the address which is about to be presented to you. At the same time there are some points which I see are not alluded to in that ad dress which I think I would do right in alluding to, as giving com pleteness and finish to those services you have rendered to this country. I am sure there is no one here, in a meeting where I see Europeans and Natives mingled to gether in one earnest desire to do honour to one whom they call their benefactor—I am sure there is not one here who will not recog nise the value of that example which you, Sir, and your family were among the first to set in inducing Natives and Europeans to meet on friendly and equal terms under your roof, and to learn by mutual knowledge of each other to respect each other and to continue always on terms of friendship. (Applause.) I am sure, Sir, that this is an advantage, a benefit which you have conferred on this community, and which none here will fail to recognize. And I am sure that those who are Europeans here will feel how much you have done for them in so teaching our native fellow citizens that they feel and know this, that

there is nothing higher, nothing that more certainly challenges their admiration and wlll secure the gratitude of them all than the character of a Christian gentleman (Applause.) I have said, Sir, that I wish that others had taken this chair in place of myself. I wish that Lord Napier of Magdala had been here to bear testimony to the benefits that he received from the fact that you had given education to one who rendered great service to the army in Abyssinia. I wish that he were here to testify that when the son of the fallen King was placed under his care the first impulse he had was to place him under your tuition and under your guidance. I wish that there had been another here who has had the benefit, the advantage of your friendship for many and many a long year. I allude to one who has so often, so gracefully presided over meetings in this hall, my honoured predecessor Sir Bartle Frere. (Applause.) And before I sit down I cannot better conclude the observations I have shortly addressed to you than by reading a letter which Sir Bartle Frere has addressed to the Secretary of the Committee. It is dated India office, 30th December 1868, and says.—

DEAR SIR,—I have had the pleasure to receive from you papers regarding a Testimonial to Dr. Wilson as a token of the esteem and regard of his fellow citizens, and of his friends. India and elsewhere.

I have sent a small subscription to Messrs. Smith, Fleming, and Co., but I should be sorry if my regard for Dr. Wilson and my high estimation of the great service he has done in so many ways for India, were measured by any subscription; as you well know they exceed anything that can be estimated by any material value.

I have known Dr. Wilson almost from the day when I landed in India, and there is no man now living for whom I can more truly say that my regard for him has grown with every year that has passed, as time brought fresh proof of the great value of his spirit in which they were rendered.

To you in Bombay, though you have not known him so long as I have, it would be quite superfluous to say any thing regarding the extraordinary variety and value of the services which Dr. Wilson has rendered to India. His direct services to the cause of Religion, Education, and Literature, are more or less well known to every one of those who will be present at your meeting in February, but I know of few men who have done so much indirect good service to the cause of civilization and good government in Western India as Dr. Wilson. His whole life has been one striking example of what a self-denying Christian ought to be, and he has done more than any man I know to show the educated and thinking portion of the native community that the highest form of Christianity is perfectly compatible with love for their country and their people, and with partiotic devotion to that great Empire to which the destinies of India have been entrusted. I earnestly hope for the sake of Bombay that the meeting in February will be, like some other meetings I have known in your Island, an example to India, and something of which men of every race, class, and creed, who wish well to India may feel proud.—Believe me, my dear Sir, very truly yours.

H. B. E. FRERE.

I am sure, my Lord Chief Justice, that I can add little to the testimony borne in such language by a friend who has known Dr. Wilson so well; and I, as the chairman of this meeting, can only ask you, Dr. Wilson, to consider that in very imperfect language indeed I have attempted to convey to you the respect, the esteem, and the admiration with which we regard your character both public and private. (His Excellency resumed his seat amidst prolonged applause.)

Bombay Gazette.

Local.
वऱ्हाड.

अकोल्याचे तहशिलदारीवर रा. रा. गोविंदराज अय्या यांस नेमून त्यांचे जळगावचे जाग्यावर मि० इनायत हुसेन कमिशनर साहेबांचे डिपुटी क्लार्क आफदि कोर्ट यांस अकटिंग नेमिलें. व त्यांचे जागेवर डिपुटी कमिशनर आफिसांतील मि० गुलाम अहमद मुनशी यांस नेमिलें.

मे० लायल साहेब कमिशनर हैदराबादे हून परत आले. डा० सिंक्लेर साहेब अजून आले नाहींत.

अकोल्यास टौन हाल नदीपलीकडे तहशिलदार कचेरीसमोर बांधण्याचा निश्चय झाला. मार्चाच्या पहिले तारखेस पायाचा दगड घालण्याचा समारंभ होणार.

रा. रा. बाळकृष्णशास्त्री इलिचपुरचे डिपुटि इजुकेशनल इन्स्पेक्टर रजेवरून परत येऊन आपले कामावर रुजू झाले.

पैठणानजीकचे कोणी हरिदास येथें आले आहेत. त्यांच्या कथेंत पाठीमागें एक तरणी व सामान्य देखणी स्त्री असते. तिजवरच सर्व कथेचा व लोकांचा झोंक आहे. बाकी बुवा या कामीं शुद्ध अक्षरशत्रू सारखे आहेत. [illegible] कथा बऱ्याच होत आहेत

मेहेकर तालुक्यांत गुरांस रोग झाला होता तो आतां कमी आहे. त्या आजारानें सुमारें २०० गुरें मेलीं असें कळतें.

थंडी कमी झाली. व उन[illegible]क्यांत भासूं लागला आहे, तऱ्हा एप्रल व मे महिन्यांत कसें होणार ?

पुसदचे नायब तहशिलदार रा० पंढरीनाथपंत यांस वाशिमचे असि० कमिशनर साहेबांनीं बरतर्फ केलें त्याबद्दल त्यांनीं कमिशनर साहेबांकडे अपील केलें आहे. एका प्रकरणाचे कागद वक्तशीर पाठविले नाहींत असा त्यांचा गुन्हा ऐकतों आणि एवढाच असेल तर त्यांस बरतर्फीची शिक्षा भारी आहे असें दिसतें.

पहुरास खून झाल्याच्या बाबदींत हल्लीं असें समजतें कीं त्या मनुष्यानें अपखुशीनें जीव दिला. त्यास मारण्यास कोणी कारण झालें असा पत्ता लागत नाहीं.

देऊळगावचे वादाचा निकाल.

वादी राव जगदेवराव राजे मानासिंगराव जाधवराव हे अज्ञान त्यांचें पाळण करणार मातुश्री अहिल्याबाई उर्फ तान्हाबाई जवजे राजे बाजीराव जाधवराव देशमुख परगणे सिंदखेड तालुके मेहेकर.

प्रतिवादी हरीसा वल्लद रामासा, गणासा शिवरामसा, व अप्पाजी गबाजी गोसावी वस्ती पेठ देऊळगांवराजा जिल्हा बुलढाणें.

दावा देऊळगांव येथील बाळाजीचे संस्थानचे मालकीबद्दल रुपये. ४००७६४.

सदर्हू मोकदम्याची चौकशी होऊन संस्थानची सर्व मालकी वादीची असल्याबद्दल अव्वल कोर्टानें ठराव केला.

सदर्हू ठरावावर प्रतिवादी यांणीं अपील कमिशनर साहेब बहादूर प्रांत पश्चिम वऱ्हाड यांजकडेस केल्यांत सदर्हू ठरावांत फेरफार साहेब बहादुरांनीं केला तो असा कीं, देऊगांव येथिल संस्थानचे उपभोग आणि कारणाकरितां करण्याचे कामीं देखरेख करण्याचा पूर्ण अधिकार स्थापकाचा वारस म्हणजे वादी, याजला आहे. संस्थानचे कारभारी आणि नौकर यांजवर पूर्ण अधिकार या फैसल्यावरून वादीस प्राप्त होतो.

सदर्हू अपिलाचे ठरावावर रेसिडेंट साहेब बहादूर हैदराबाद यांजकडेस प्रतिवादी यांणीं स्पेशल अपील केल्यांत अपील कोडताचा [illegible] तारीख २ फेब्रु[illegible]

Epito[illegible]
वर्त[illegible]

सोळावे तार[illegible]स झालें व त्यांत [illegible] भाषण केलें.

लार्ड नेपियर [illegible] यांची स्वारी प्रां[illegible] करून पुण्यास ज[illegible]

लिंगायत लो[illegible] करितां बेळगावचे [illegible] रा. चेनबसापा य[illegible] चालविली आहे [illegible]त आहे. बेळगा[illegible] गाईत विद्यार्थ्यांची [illegible] असा विच्यार झाला [illegible]र साडे पांचशें रु[illegible]ली आहे व बेळगा[illegible] बोर्डिंग ही सुरू झालें [illegible] गाव समाचारपत्रा[illegible] [illegible]र संतोष होतो.

धारवाडचे द[illegible] [illegible] भज[illegible] गेवर भजम के[illegible] मामलेदार यांस [illegible]

मोठी खैर—[illegible] सन्मजकूर रोजीं [illegible] चें सवासहा वाजत[illegible] रू लोकांची गाडी [illegible] पाटस या स्टेशनां[illegible] बसलेला डबा खा[illegible] त्यांतील उतारू लो[illegible] न टेकले होते. प[illegible] ढांचे नजरेस आल[illegible] उभी करून त्यांतू[illegible] दुसऱ्या गाडींत घातली व पेटलेला डबा तेथेंच सोडून टाकला असें समजतें. ह्यावरून ह्या कामांत जितकी खबरदारी ठेवावी तितकी थोडी आहे करितां रेलवेवरील नौकर लोकांनीं खूप समजलें पाहिजे. ज्ञा. च.

पगारा विषयीं समजलें आहे कीं कलादगीचे सिनियर अ. ज. यांस १२०० रु.

धारवाडचे अ. ज. यांस ७०० रु.

धारवाडचे स्मालकाज जज्ज [illegible] व्यंकटेश यांस १००० रु.

अमदाबाद, ठाणें, व पुणें एथील प्रिन्सिपाल सदर अमीन यांस ८०० रु.

धुळें, सातारा, धारवाड, व बेळगांव जिल्ह्यांतिल कलादगीचे प्रिन्सिपाल सदर अमीन यांस ६५० रु.

सुरत, अहमदनगर, रत्नागिरी व कानडा या जिल्ह्यांचे प्रिन्सिपाल सदर अमीन यांस ५०० रु.

पुणें एथील स्मालकाज जज्ज १२०० [illegible]

धार ता० चिखली एथें अशी एक गम्मत झाली कीं [illegible]लिसानें झकरू. काढून अक्कल लढा[illegible] आणि अशी नक्कल केली कीं, तेथील श्री बालाजीच्या मंदिरांत मंडळी चार घटिका रात्रीं भजन करित असे व प्रथम प्रहरांतच आटपीत असे. परंतु पोलिसास [illegible] न आवडून त्यानें [illegible] आनपासून [illegible] किंवा देव[illegible] तारी सत्र[illegible] जाईल [illegible] भजनकारा[illegible] पुढें श्री. बा[illegible]दाररूप[illegible] चोरीस गे[illegible] स्वाधीन [illegible]

[illegible] असतो [illegible] पात अस[illegible] पीडा [illegible]

[illegible] वहिवाट[illegible] दुकान, पेठ खा[illegible] त्रिब[illegible] [illegible] समक्ष [illegible] लागले म[illegible] सांगि[illegible] तालुक्यातील [illegible] लाग[illegible] आमच[illegible] सर्व कोकांचें म्हणणें आहे कीं आमचें कुलूप लागलें नाहीं असा आम्हांस तहशिलदार मार्फत निकाल हुकूम मिळाला त्याजवरून सदरहू दुकान आमचे कबज्यांत न मिळण्याचे हेतुस्तव सदरील सबब दार[illegible]ता ती बरोबर नाहीं आतां सदरहू दुकानास असलेलें कुलूप तुम्हीं किंवा दुसरे कोणाचें असल्यास त्यांणीं आपलें काढून घेऊन आमचें दुकान आमचे कबज्यांत यानोटिशीचे तारखेपासून पंधरादिवसांत द्यावें न दिल्यास तुमची व दुसरे लोकांची सबब न ऐकतां आम्हीं दुकानास असलेलें कुलूप काढून कबज्यांत घेतलें जाईल. पुढें, या बाबदींत तुम्हीं तक्रार वगैरे केल्यास ऐकिली जाणार नाहीं. तारिख १९ फेब्रुवारी सन १८६९ इ.

(सही) बाळमुकुंद राम दत्त

रा. रा. महाराष्ट्रमित्रकर्ते यांस: —

महाराज, या वऱ्हाड प्रांताची स्थिती मध्यावस्थेत येऊन पडली आहे, यामुळें समोंचीनपणें वागण्यास पुष्कळ रस्ते राहिलेले दृष्टीस पडतात. या रस्त्यानें रयत लोकांस जाण्यास प्रतिबंध नसता, म्हणजे बोभाटयाचें कारणच उरलें नवतें, पण इतोत्तर तशा स्थितींतील लोकांचे हातून करवाल तितकी सुधारणा करून प्रजेस सुख च मिळावें असा गृह होऊन राहिला आहे. अशा समयास अमानी मुलखांतील इमानी रयतेची, गुमानी न बाळगतां अंमलदारांनीं मनीं येईल तसें न्यायासनीं बसून करावें; आणि आपल्या कर्तव्यकर्मास विसरावें हे त्यांस योग्य आहे का? ज्या गोष्टीनें लोकांस त्रास होईल अशा गोष्टी अगोदर बंद करण्यास चुकूं नका, कारण कीं आपणास जसा उमाप पैसा मिळतो व जीं सौख्यें भोगतां तशा प्रतीचीं रयतेस नाहींत. तिला अनेक धंद्यांनीं आप[illegible]उदरनिर्वाहाची च काळजी कमी करण्याचें विचारांत असणें भाग पडतें, तर याकडे त्यांचें लक्ष कां बरें पोचूं नये? सारांश जाणून बुजून पर्वा करीत नाहींत असेंच वाटतें. पण हें अर्जानें दुःख कळविलें असतां ते सरदार लोक मनावर घेणार नाहींत असें मात्र माझें म्हणणें नाहीं. आमच्या लोकांत तरी एकीनें अर्ज करण्याचा विचार या काळांत होतो कोठून? एवंच दुःखाची ठं कर रयतेचे डोकीवरची कमी होतां दिसत नाहीं; हें मनांत आणून सर्व रयतेची वाट न पाहतां [illegible]या द्वारें गरीब रयतेविषयीं मेहेरबान लायल साहेब कमिशनर यांस कळवावें असें मनांत आणून हें पत्र लिहिलें आहे. सूचना करण्याचा अभिप्राय इतकाच आहे कीं दिवाणी, फौजदारी खटले डिपुटि कमिशनर अगर असिस्टंट डे० कमिशनर यांचे मार्फत चालतात ते त्यांच्या स्वाऱ्या बाहेर गांवीं गेल्यावर त्यांजसमोर चालले पाहि[illegible] म्हणून ज्या साक्षीदार वगैरे लोकांस समानें होतात, त्यांस आमचे स्वारींत हजर रहावें अशी समज लिहिली असत्ये, तेणेंकरून साक्षीदार वगैरे लोकांस [illegible]री त्रास पडतो. मुक्कामाची जागा त्या स[illegible]ांत मुकरर लिहिली नसत्ये, व अंमलदाराचे मनांतीलही अभिप्राय अमक्याच गांवीं साक्षीदार वगैरे लोकांनीं हजर रहावें असा नसतो, आज येथें तर उद्यां तेथें अशा फिरत्या मुक्कामाचा तलास लावीत त्यांणीं नेमले तारखेस, नेमल्या वेळेस हजर रहावें असाच दिसून येतो असें रयतेस वागविणें अंमल जुलमी नव्हे का? [illegible] या कामीं सुधारणा अशी पाहिजे कीं, ज्यांजकडे जज्जाचा अधिकार आहे त्या साहेबांस सेशनाची जागा नेमून त्यांणीं बैठकीवर तीं कामें करावीं. ज्यांजकडे माजिस्त्रेटचा अधिकार आहे त्या अधिकाऱ्यांनीं खटल्यांतील लोकांस बलावणें करावयाचें त्यांत अमक्या गांवीं यावें असें लिहिण्याचा संप्रदाय राखावा म्हणजे गरीब लोकांस तादृश इजा होणार नाहीं. आतां अर्जदाराचे कपाळीं स्वारी पहात ठेंचाळत हेलपाटे घालणें उरलें, त्यास कोणाचाच इलाज नाहीं. आपल्या कामासाठीं पाहिजे तितके श्रम घेणें न घेणें ज्याच्या त्याच्या खुशीवरचें काम आहे सबब पुरें करितों. ता० २ फेब्रुवारी सन १८६९ इ.

एक बुलढाणेकर.

नवीन कविता.

श्लोक.

जो मातें न नमी तयास म्हणतों गर्विष्ठ मी निश्चयें ॥ तत्रापि क्षणमात्रही निजमनीं शोधी न हें, कीं तयें ॥ मातें वंदुनि राहवें, अनुदिनीं, हा जो मदीया मनीं ॥ येतो भाव तयासि गर्व म्हणती, कीं अन्य विद्वज्जनीं ॥ १ ॥ संकटीं करिति निश्चय जो तो ॥ त्या बरोबर लयासचि जातो ॥ वैद्य रोग सरतां अठवेना ॥ हा स्वभाव मनुजास टळेना ॥ २ ॥ जी जी संगाति मानवाप्रति घडे ती तीप्रमाणें फिरे ॥ त्याचें वर्तन, यामुळें बुधगिरा चित्तामधें ही भरे ॥ कीं, आहे जलरंगतुल्यमनुजा वृत्ती; पहा मानसें, जोजो रंग तयामधें पड तसे त्यातें धरी तो कसें ॥ ३॥ मार्जारें चाखिलेला रस तरुण तसे वृद्धही लोक पीती॥ तत्रापी मानवानें मुद्द धुवुनिहि जो चाटिला त्यास हातीं ॥ ते घेती ना; पहाकीं, कम समजति हे जातिबंधूस नीचा ॥ मार्जाराहून; कोणी कथिल मज असे काय तो हेतु याचा ॥ ४ ॥ मुलें बाळें, कांता, कनक, घर सोडोनि हरिला॥ रिघाला जो भावें, शरण जन तो धन्य तरला॥ असें सारे तों हें वदति परि तैसें न करिती; पहा ही वृत्तीची अनुपम कशी अद्भुत रिती ॥ ५ ॥

वृ० वै०

वकिलीच्या परिक्षेचे प्रश्न.

१ रामा या नावाचा एक मनुष्य मेला त्याच्या पाठीमागें त्याची बायको व [illegible]एक १५ वर्षांचा मुलगा असे दोघे आहेत. रामा याजला लोकांकडून कां[illegible] कर्ज येणें आहे. तें वसूल करण्याच्या कामांत तुम्हांस वकील नेमिलें असतां तुम्ही कोण कोणते उपाय योजाल? व दावा करणें झाल्यास फिर्याद दाखल केल्यापासून हुकूमनाम्याच्या अखेर बजावणीपर्यंत साधारणपणें काय काय करावें लागेल तें सर्व अनुक्रमानें लिहा.

२ व्याजाबद्दल दामदुपटीचा जो नियम आहे तो स्पष्टपणें लिहा. व मोकदम्यांत पक्षकार हिंदु असतील तर तो नियम केव्हां लागू पडणार नाहीं. व सन १८५५ चा आक्ट २८ च्या आधारानें कोणी मनुष्यानें व्याज घेण्यविषयीं करार लिहून घेतला असल्यास त्याजला करारा प्रमाणें व्याज देवविण्यास कांहीं अडथळा येईल किंवा कसें?

३ खरेदीखतापेक्षां गहाणखताची मातबरी कोणकोणत्या प्रसंगीं जास्त होईल व कोणकोणत्या प्रसंगीं गहाणखतापेक्षां खरेदीखताची मातबरी जास्त होईल. या प्रश्नाचें उत्तर देतांनां या विषयाशीं स्टांप व नोंदणीच्या कायद्याचा काय संबंध आहे तें लक्षांत ठेवावें.

४ निवाडा होण्याच्यापूर्वी प्रतिवादीस पकडण्याचा हुकूम मिळविण्यास, व प्रतिवादीच्या मालाची जप्ती करण्याचा हुकूम मिळविण्यास, ज्या गोष्टी शाबीद केल्या पाहिजेत त्यांत काय भेद आहे तें लिहा.

५ पक्षकारांनीं दस्तऐवज पुराव्यांत हजर केल्यावर कोर्टास कोणकोणत्या गोष्टी पाहिल्या पाहिजेत. मंजूर केलेल्या दस्तऐवजाचें काय करावें लागतें, व नामंजूर केलेल्या दस्तऐवजाचें काय करावें लागतें.

६ पुढें लिहिलेल्या फिर्यादीस मुदत किती?

अ. [illegible]तिवादीनें भिंत बांधूं नये अ-

[illegible]

सा हुकूम मिळविण्याच्या फिर्यादीस.

ब. जप्तीचा हुकूम रद्द करण्याच्या फिर्यादीस.

क. हुंडीवरच्या फिर्यादीस.

ड. ट्रस्टीच्या स्वाधीन असलेली मिळकत त्याजपासून घेण्याच्या फिर्यादीस—मुदतीच्या बाहेर गेलेला दावा मुदतीच्या आंत कसा येईल.

Advertisements.
जाहिरखबर.

हरिश्चंद्र राजाचें नाटक.

हें आगगाडीविषयीं मनोरंजक पुस्तक छापलेलें अकोल्यास वऱ्हाड समाचार छापखान्यांत, व खानदेशजिल्ह्यांत वरणगावचे स्कूलमास्तर वासुदेव रामचंद्र मोहनी या ग्रंथाचे कर्ते यांजकडे, विकत मिळतें. याची किंमत पांचआणे आहे. व एक आणा डाकहाशील लागतें.

वृत्तवैभवाच्या बाक्या.

अहमदनगरच्या वृत्तवैभव वर्तमान पत्राचे आम्ही मालक आहों. व हल्लीं आमचा मुक्काम अकोल्यास आहे. याजकरितां वऱ्हाडप्रांतांतलि व इतर नजीक ठिकाणच्या लोकांनीं वृत्तवैभवाबद्दलचीं देणीं एथें आम्हाकडेस सत्वर पाठवावीं. त्यांजकडेस बिलें रवाना झालीं आहेत व बाक्या मोठाल्या आहेत याजकरितां चालढकल अगदीं करूंनये.

खंडेराव बाळाजी फडके.

नोटिस—शिवराम यशवंत पाढे पातुर नंदापुर यांस व्यंकाजी विनायक बेळणकर यांजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं, आ[illegible]सन हुंडी घेतली ती हुंडी गहाळ झाल्याकारणानें तिची पेठ आणून दिली ती घेऊन मुद्दाम मुंबईस जाऊन शोध केला परंतु शोध लागला नाहीं. त्यास आज येक वर्ष सुमारें झालें आहे अद्याप त्याचा उलगडा केला नाहीं तर आपणाकडे आमची रक्कम रुपये १३७८१०८३ व त्यापैकीं परत रक्कम ७५ वजा जातां बाकी रुपये ६१८१०८३ या शिवाय मुंबईस जाण्यायेण्याचा खर्च रुपये १८ व हुंडीची सकराई नकराई रुपये ७८८ येकूण रुपये ८७८२८३. तर ही नोटिस पावल्यापासून आठ दिवसांचे आंत रुपये द्यावयाची तजविज करावी न केल्यास शिरस्तेप्रमाणें फिर्याद करून रुपये आणि या नोटिशीचा सर्व खर्च भरून घेतला जाईल तारीख २३ माहे फेब्रुएरी सन १८६९ इसवी.

(सही) व्यंकाजी विनायक बेळणकर राहाणार पुणें.

गीतार्थ रामायण.

सर्वत्रांस विनयपूर्वक प्रार्थना जे गीतार्थ रामायण या नांवाचा ग्रंथ श्री अध्यात्म रामायणाच्या आधारानें एका विद्वान शास्त्रीबावाकडून प्राकृत ओवीबद्ध ग्य[illegible] तयार करवून तो सर्वांस मान्य व्हावा अशा खात्रीनें छापण्याची सुरवात केली आहे, या ग्रंथाचीं पृष्ठें सुमारें ४४ होतील व हा शिळाछापावर सचित्र छापला जाईल. याची किंमत प्रथम आश्रय देणारांस आगाऊ आठ आणे पडेल. ज्यांची मर्जी असेल त्यांनीं आपलीं नांवें आमच्याकडे बडोद्यास लिहून पाठऊन द्यावीं. मुंबई व बडोद्याशिवाय सर्व बहिर्प्रदेशी यांस टपालखर्च एक आणा जास्ती पडेल.

रावजी बिन केशवराव सांबारे
निसबत गायकवाड सरकार.

बडोदें ता० २६ जानेवारी १८६९

वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्र घेण्याचें बंदकरून ज्या लोकांनीं त्याजबद्दलची बाकी येणें असलेली पाठविली नाहीं त्यांस कळावें कीं, दरमहा दररुपयास अर्ध-आणा प्रमाणें व्याज द्यावें लागेल. ता० १० माहे आक्टोबर सन १८६८ इ०.

वऱ्हाडसमाचाराचे
मालक.

वर्गणीदारांस विनंती.

गेल्या वर्षीचे आकटोबर महिन्यांत आम्ही आकोल्यास वऱ्हाडसमाचार पत्र सुरू केलें. त्यास वर्ष होऊन गेलें तर आगाऊ वसूल न दिलेल्या आमच्या प्रिय वर्गणीदारांनीं आपला वसूल या महिन्यांत सत्वर पाठवून आम्हांस मदत करावी. उशीर लावून त्या योगें वारंवार पत्रें लिहविण्याची तसदी यांनीं आम्हांस देऊं नये व आपणास घेऊं नये, याकरितां नम्रतेनें आमची त्यांस ही विनंती आहे. व दिला मान्य करणारांचे आम्ही उपकार मानूं.

खंडेराव बाळाजी फडके
भावाजी खंडेराव वकील

आक्ट.

सन १८६८चा ९वा

पेशे व धंदे यांवरील कराविषयीं

किंमत च्यार आणे.

नादारी प्रकरणीं नियम.

हें पुस्तक आमचे छापखान्यांत नुकतेंच छापून तयार झालें आहे. वऱ्हाडांतील न्यायाच्या कोर्टांत हे नियम चालतात. किंमत [illegible] सहा आणे व डाक हाशिल एक आणा पडेल.

[illegible] म. म्यानेजर.

TO OUR SUBSCRIBERS.

We beg to remind our subscribers that their Subscriptions, for the present year, should be remitted as early as possible, otherwise, we would, however reluctantly, be under the necessity of ceasing to transmit the paper to their addresses. We believe that this reminder will not fail to arouse the sympathies of our Constituents in the country and bring about speedy remittances from defaulting Subscribers.

Proprietors of Berar Samachar

किमतीचे ठराव.	रु.	आ.
वर्षांची अगाऊ देणारास··· ···	६	०
साल अखेर ··· ··· ···	७	०
सहा महिन्याची अगाऊ ··· ···	३	८
सहामाही अखेर ··· ···	४	०
फुटकळ एक अंकास ··· ··· ···	०	९

या शहरा बाहेरलि लोकांस वर्षाचे ५२ आठवड्यांबद्दल टपाल खर्च अगाऊ पडेल तो १ रु. ४ आणे व सालअखेर १ रु० ८ आणे.

☞ आगाऊ पैसा देण्याची मुदत पत्र घेण्याचे सुरू तारखेपासून २ महिनेपर्यंत समजावी. व जुने वर्गणीदारांसही त्यांचा मागील हिशेब सरून नवें साल चालू होईल तेथून २ महिन्यांची मुदत समजावी.

नोटिसा वगैरे छापण्याचे दर.

१० ओळी पर्यंत··· ··· ··· १ रुपया

१० ओळींवर प्रत्येक ओळीस ०।०।१

एकच मजकूर वारंवार छापणें झाल्यास दर ओळीस एक आण्याप्रमाणें किंमत पडेल.

हें पत्र अकोला येथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत मालकांकरितां छापून प्र० केलें.